

<https://ssoss.ui.ac.ir/?lang=en>

Strategic Research on Social Problems

E-ISSN: 3041-8623

Vol. 15(2), 47-70

Received: 18.05.2025 Accepted: 11.11.2025

Research Paper

Relationship between Human Needs and the Desire to Migrate among Youth in Shiraz

Bijan Khajenoori *

Associate professor, Department of Sociology, Faculty of Economics, Management, and Social Sciences, University of Shiraz, Shiraz, Iran
bkhaje@rose.shirazu.ac.ir

Narges Khezri

Master's student of Women and Family Studies, Department of Sociology, Faculty of Economics, Management, and Social Sciences, University of Shiraz, Shiraz, Iran
nargeskhezri79@gmail.com

Introduction

Being grounded in a multilevel sociological perspective, this study investigated the relationship between human needs and migration aspirations among young people aged 15 to 29 years in Shiraz, Iran. Migration literature has primarily focused on macro-level push and pull factors—such as inflation, unemployment, and political uncertainty—as well as demographic characteristics. However, the motivational and psychological roots of migration have rarely been measured in a systematic manner. Drawing on the capability–aspiration framework and integrating key theories of human needs—including Maslow’s Hierarchy, Alderfer’s ERG Theory, Glasser’s Choice Theory, and the Robbins–Madanes Six Human Needs Model—this study posited that perceived deficits in the fulfillment of specific needs—particularly esteem/significance, growth/cognition, and freedom/certainty—intensified the desire to migrate. In contrast, satisfaction of security/stability and relatedness needs reinforced the inclination to stay. The innovation of this study lay in translating structural pressures into micro-level, need-based mechanisms and developing a quantitative instrument for empirically testing these mechanisms.

Materials & Methods

This research employed a descriptive–analytical and cross-sectional survey design. The statistical population included all residents of Shiraz aged 15 to 29 years in 2023 (1402 SH). Utilizing a multistage cluster random sampling method across the city’s 11 municipal districts—down to the neighborhood level—we collected 400 valid questionnaires through door-to-door interviews (Cochran’s estimated sample size was 384, which was increased to 400 to account for potential attrition).

The research instrument consisted of 2 components:

Migration Aspiration Scale: A researcher-developed, 19-item measure utilizing a 5-point Likert scale was designed in accordance with the capability–aspiration framework.

Human Needs Inventory: An initial pool of 74 items covering 21 theoretical needs was derived from both classical and contemporary models.

Content validity was confirmed through evaluation by an expert panel, while construct validity was assessed using exploratory factor analysis (Principal Component Analysis with varimax rotation). The KMO statistic was 0.949 for the human needs construct and 0.972 for migration aspiration with Bartlett’s test being significant at $p < .001$ for both.

For the human needs construct, 12 distinct factors were extracted, explaining 68.25% of the total variance. These factors included acceptance/respect, approval, cognition, growth, participation, security/calmness, relatedness, self-actualization, physiological needs, certainty, achievement, and conformity. For migration aspiration, 3 dimensions emerged: socioeconomic aspirations, sense of belonging/patriotism (inverse), and migration readiness, collectively explaining 75.66% of the variance.

Internal reliability was satisfactory with Cronbach’s alpha exceeding .70 for most subscales (certainty, achievement, and

*Corresponding author

Khajenoori, B., & Khezri, N. (2026). Relationship between human needs and the desire to migrate among youth in Shiraz. *Strategic Research on Social Problems*, 15(2), 47-70. <https://doi.org/10.22108/srsp.2025.145279.2118>

3041-8623/ © University of Isfahan

This is an open access article under the CC BY-NC-ND/4.0/ License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

<https://doi.org/10.22108/srsp.2025.145279.2118>

conformity had values around .65). Data analysis was conducted by using SPSS 26, employing descriptive statistics, Pearson correlations, and stepwise multiple linear regression with a significance level set at $\alpha=.05$.

Discussion of Results & Conclusion

At the correlational level, migration aspiration demonstrated significant positive relationships with several needs: acceptance/respect ($r=.199^{**}$), approval (.125*), cognition (.139**), participation (.104*), relatedness (.114*), self-actualization (.125*), and physiological needs (.233**). Conversely, significant negative correlations were identified with security/calmness ($-.188^{**}$), certainty ($-.110^*$), and conformity ($-.130^*$). Notably, the needs for growth and achievement were not significantly correlated at the bivariate level.

In the final regression model, 10 needs were included, collectively explaining 22.3% of the variance in migration aspiration ($R^2=.223$; adjusted $R^2=.202$; $p<.001$). Security/calmness emerged as the strongest negative predictor, while acceptance/respect served as the strongest positive predictor. Interestingly, when controlling for other variables, the signs of certain coefficients—such as those for physiological needs and self-actualization—reversed, indicating suppressor effects and complex interactions among human needs.

From a sociological perspective, these findings suggested that structural pressures were internalized and translated into migration aspirations primarily through the lens of esteem, recognition, growth, and the need for freedom. Simultaneously, experiences of security and predictability

within one's home environment acted as a psychosocial barrier that discouraged intentions to migrate.

The policy implications were clear: addressing youth migration aspirations could not be accomplished solely through economic improvements. Effective policy had to also establish legitimate and visible pathways for social respect, achievement, and meaningful participation, while enhancing opportunities for academic and professional growth and improving the overall sense of safety and stability in daily life.

This study highlighted that the desire to migrate among youth was not merely an economic or structural response; it also represented a profound quest for dignity, respect, and opportunities for self-actualization within a secure and predictable social environment. Therefore, effective migration management and youth retention strategies must address these need-based motivational factors in conjunction with macroeconomic reforms.

The cross-sectional nature and single-city focus of this study limited causal inference and generalizability. Future longitudinal and qualitative research could provide deeper insights into how the dynamics of need satisfaction influence the evolution of migration aspirations over time.

In summary, youth migration aspirations in contemporary Iran emerge as a multidimensional social phenomenon rooted in the interplay between unmet psychosocial needs and structural uncertainties.

Keywords: Human Needs, Migration Aspiration, Youth, Shiraz.

پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی
سال پانزدهم، شماره پیاپی (۵۳)، شماره دوم، ۱۴۰۵، ص ۴۷-۷۰
تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۲/۲۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۸/۲۰

مقاله پژوهشی

رابطه بین نیازهای انسانی با آرزوی مهاجرت در بین جوانان شهر شیراز

بیژن خواجه‌نوری* ، دانشیار بخش جامعه‌شناسی، دانشکده اقتصاد، مدیریت و علوم اجتماعی دانشگاه شیراز، شیراز، ایران

bkhaje@rose.shirazu.ac.ir

نرگس خضری، دانشجوی کارشناسی ارشد مطالعات زنان، دانشکده اقتصاد، مدیریت و علوم اجتماعی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران

nargeskhezri79@gmail.com

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بین سطوح مختلف نیازهای انسانی و آرزوی مهاجرت بین‌المللی در بین جوانان ۱۵ تا ۲۹ ساله ساکن شهر شیراز انجام شد. نوع مطالعه توصیفی - تحلیلی و به روش پیمایش مقطعی بود. حجم نمونه ۴۰۰ نفر بود که با استفاده از نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. داده‌ها با پرسشنامه‌ای محقق‌ساخته گردآوری شد. روایی و پایایی ابزار با استفاده از روایی محتوا، تحلیل عاملی اکتشافی و آلفای کرونباخ تأیید گردید. یافته‌ها نشان داد که بین بیشتر نیازهای انسانی و آرزوی مهاجرت رابطه معناداری وجود دارد. نیاز به «پذیرش و احترام» قوی‌ترین پیش‌بین مثبت و نیاز به «امنیت و آرامش» قوی‌ترین پیش‌بین منفی آرزوی مهاجرت بودند. در مجموع، متغیرهای نیاز انسانی توانستند ۲۲/۳ درصد از واریانس آرزوی مهاجرت را تبیین کنند. مطابق با یافته‌ها آرزوی مهاجرت بازتابی عمیق از ارضاشدن نیازهای روان‌شناختی - اجتماعی مانند احترام، امنیت، رشد و خودشکوفایی در جامعه مبدأ است. **واژه‌های کلیدی:** نیازهای انسانی، آرزوی مهاجرت، مهاجرت بین‌المللی، جوانان، شیراز

*نویسنده مسئول

خواجه‌نوری، بیژن و خضری، نرگس. (۱۴۰۵). رابطه بین نیازهای انسانی با آرزوی مهاجرت در بین جوانان شهر شیراز، پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی،

۱۵ (۲)، ۴۷-۷۰. <https://doi.org/10.22108/srsp.2025.145279.2118>

3041-8623/ © University of Isfahan

This is an open access article under the CC BY-NC-ND/4.0/ License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

<https://doi.org/10.22108/srsp.2025.145279.2118>

مقدمه و بیان مسئله

مهاجرت بین‌المللی به‌عنوان پدیده‌ای پیچیده و چندبعدی، همواره در کانون توجه پژوهش‌های علوم اجتماعی بوده است. اگرچه ظهور دولت - ملت‌ها این جابه‌جایی‌ها را مشمول قوانین و مقررات دقیق کرده، انگیزه‌های مهاجرت در طول زمان و متأثر از عوامل محیطی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی متحول شده است (خواجه‌نوری، ۱۴۰۰). مطالعات پیشین، عوامل محرک مهاجرت را معمولاً در سه سطح خرد (مانند تحصیلات و نگرش‌های شخصی)، میانه (مانند شبکه‌های اجتماعی و فناوری اطلاعات) و کلان (مانند شرایط سیاسی - اقتصادی) دسته‌بندی کرده‌اند (Castelli, 2018)؛ پایین‌حال، درک ما از نحوه تعامل عمیق‌ترین محرک‌های فردی، یعنی «نیازهای انسانی» با تمایل به مهاجرت، به‌طور شگفت‌آوری ناقص است.

براساس نظرسنجی‌های مؤسسه گالوپ، بیش از ۷۵۰ میلیون بزرگسال در سراسر جهان ابراز داشته‌اند که در صورت امکان، مایل به مهاجرت هستند (Wood, 2019). این تمایل قوی، این سؤال اساسی را برمی‌انگیزد که چه نیروهای بنیادینی آرزوی مهاجرت را شکل می‌دهند. براساس چارچوب نظری مازلو (1943)، نیازهای انسان در سلسله‌مراتبی پنج‌گانه از نیازهای فیزیولوژیکی و ایمنی تا نیازهای تعلق، احترام و خودشکوفایی سازمان می‌یابد. این نظریه پیشنهاد می‌کند که افراد برای ارضای این نیازها، به‌ویژه سطوح بالاتر که در جامعه کنونی خود دست‌نیافتنی می‌پندارند، ممکن است به مهاجرت به‌عنوان راه‌حلی استراتژیک بیندیشند (Guillen-Royo, 2014)؛ بااین‌وجود، رابطه بین سطوح مختلف این سلسله‌مراتب نیازها و تمایل به مهاجرت به‌طور تجربی و در بافت‌های اجتماعی - فرهنگی خاص، به‌اندازه کافی بررسی نشده است.

این شکاف دانشی به‌ویژه در مطالعه جمعیت‌های جوان مشهود است. جوانان، به‌عنوان بازیگران اصلی تحولات آینده جوامع، نه تنها سهم بزرگی از جمعیت را تشکیل می‌دهند، بلکه

تصمیمات مهاجرتی آن‌ها پیامدهای عمیق اقتصادی و اجتماعی برای کشورهای مبدأ و مقصد دارد (Dako-Gyeke, 2016). درک انگیزه‌ها و آرزوهای مهاجرتی آن‌ها برای برنامه‌ریزی مؤثر جمعیتی و طراحی سیاست‌هایی که به نیازهای آن‌ها پاسخ گوید، حیاتی است.

ایران و به‌طور خاص جوانان ایرانی نمونه‌ای بارز از این پدیده جهانی هستند. آمارهای اخیر حاکی از آن است که اگرچه ایرانیان تنها حدود ۱/۰۷٪ از جمعیت جهان را تشکیل می‌دهند، سهم آن‌ها از کل مهاجران جهانی از ۰/۵۴٪ در سال ۱۹۹۰ به ۰/۷۰٪ در سال ۲۰۲۰ افزایش یافته است (Iran Migration Observatory, 2022). تکان‌دهنده‌تر اینکه تحلیلی توسط سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD) نشان می‌دهد که تعداد ایرانیان مهاجرت کرده به کشورهای عضو این سازمان، تنها در یک سال از ۴/۷۰۰۰ نفر در سال ۲۰۲۰ به ۱۱۵/۰۰۰ نفر در سال ۲۰۲۱ ارتقا پیدا کرده است (Iran Migration Observatory, 2022). این روند صعودی سریع، فوریت بررسی نظام‌مند علل این تمایل فزاینده را آشکار می‌سازد.

مطالعه حاضر با تمرکز بر جوانان شهر شیراز، در صدد پرکردن این شکاف پژوهشی برمی‌آید. سؤال اصلی این پژوهش این است: چه رابطه‌ای بین سطوح مختلف نیازهای انسانی (براساس سلسله‌مراتب مازلو) و آرزوی مهاجرت بین‌المللی در بین جوانان شیراز وجود دارد؟

این مطالعه از دو جنبه، مشارکت نوآورانه ارائه می‌دهد: نخست نظری: این پژوهش با به‌کارگیری چارچوب روان‌شناسی مازلو در مطالعه مهاجرت، درکی ظریف‌تر و لایه‌بندی‌شده‌تر از انگیزه‌های مهاجرت فراتر از عوامل کلان سنتی ارائه می‌دهد و توضیح می‌دهد که چرا افرادی با پیشینه‌های مشابه ممکن است به دلایل کاملاً متفاوتی آرزوی ترک وطن را داشته باشند؛ دوم سیاست‌گذاری: یافته‌های این تحقیق می‌تواند چراغ راهی برای سیاست‌گذاران داخلی و برنامه‌ریزان توسعه باشد تا با شناسایی نیازهای برآورده‌نشده‌ای که محرک اصلی «فرار مغزها» است، راهبردهایی برای ایجاد

به‌عنوان عوامل مهمی تأکید داشته است که تمایل به مهاجرت را در جوانان در مقایسه با بزرگسالان تقویت می‌کند. این دسته از مطالعات نشان می‌دهد که عوامل اقتصادی - ساختاری، پیش‌زمینه و بستر اصلی شکل‌گیری انگیزه‌های مهاجرتی است؛ اما به‌تنهایی نمی‌تولند توضیح‌دهنده کامل این پدیده پیچیده باشد.

گروه دومی از مطالعات که عمدتاً پژوهش‌های داخلی هستند، بر سرمایه اجتماعی، حس تعلق ملی و هویت متمرکز شده‌اند. این مطالعات بر عوامل اجتماعی و روانی - اجتماعی تمرکز کرده‌اند که فرد را در جامعه مبدأ نگره می‌دارد یا به جدایی سوق می‌دهد. برای نمونه دهقان و همکاران (۱۴۰۰) با تمرکز بر شهروندان ساکن مشهد بین حس تعلق ملی و گرایش به مهاجرت رابطه معکوس یافته‌اند. یافته آنان نشان داد که تعلق ملی ۵۸٪ از واریانس تمایل به مهاجرت را تبیین می‌کند. افشاری و همکاران (۱۳۹۹) با مطالعه روی گروهی از جوانان تهرانی دریافتند که بین سرمایه اجتماعی و گرایش به مهاجرت رابطه معکوس و معنادار وجود دارد. آسایش و همکاران (۱۳۹۹) با تحقیق روی دانشجویان مهاجر ایرانی به این نتیجه رسیدند که مهاجرت اغلب با یک تصویر ذهنی آرمان‌شهری از کشور مقصد همراه است که لزوماً مبتنی بر محاسبه هزینه - فایده عینی نیست. عرب‌پور و موسوی (۱۴۰۱) با انجام فراتحلیلی روی ۵۰ مقاله به این نتیجه رسیدند که مهم‌ترین عامل خروج از ایران، عدم آزادی در حوزه‌های اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی است. این یافته‌ها حاکی از آن است که ضعف در پیوندهای اجتماعی، احساس تعلق و نبود آزادی‌های فردی و اجتماعی به‌اندازه عوامل اقتصادی در دامن‌زدن به آرزوی مهاجرت مؤثر است.

گروه سوم از مطالعات داخلی و خارجی بر ویژگی‌های جمعیتی و روان‌شناختی فرد متمرکز شده است. این مطالعات نقش متغیرهای فردی مانند سن، جنس، تحصیلات و امید را بررسی می‌کنند. رضایی و صادقی (۱۴۰۰) با استفاده از

محیطی فراهم آورند که جوانان، تحقق آرزوهای خود را در وطن خود ممکن ببینند.

پیشینه پژوهش

مطالعات پیشین داخلی و خارجی را می‌توان در پنج گروه عمده و براساس متغیرهای محوری آنها دسته‌بندی کرد: بخشی از مطالعات داخلی و خارجی بر عوامل اقتصادی و کلان تأکید داشته‌اند. علمی و پاسندی یساقی (۱۴۰۳) بر مبنای داده‌های کلان ایران بر عوامل انگیزشی همچون تورم، بیکاری، بی‌ثباتی سیاسی و عوامل بازدارنده همچون بهبود شاخص توسعه انسانی و درآمد سرانه تأکید کرده‌اند. سایکا و وایزنا^۱ (2025) با مطالعه در ۲۶ حوزه تحقیقاتی که ده کشور آفریقایی و آسیایی انجام داده‌اند به این نتیجه رسیده‌اند که آرزوهای مهاجرت تحت‌تأثیر متقابل پیچیده عوامل ساختاری اجتماعی - فرهنگی و سیاسی - اقتصادی است و هریک به‌تنهایی برای ایجاد آرزوهای مهاجرت یا مهاجرت واقعی ضروری یا کافی نیستند. آریال و همکاران^۲ (2024) با مطالعه دانشجویان نپالی دریافتند که فقدان برنامه‌های آموزش و یادگیری و کسب درآمد، و نبود فرصت‌های شغلی به مهاجرت دانشجویان منجر شده است. در مطالعه‌ای دیگر که در کشور لیبی و روی گروهی از دانشجویان توسط پورمهدی و ال‌آبانی^۳ (2023) انجام شده است، پژوهشگران دریافتند که عواملی ترکیبی همچون جنسیت، خانواده، رضایت از زندگی، چشم‌انداز کشور، و درگیری و جنگ عوامل کلیدی مؤثر بر تمایل دانشجویان لیبیایی برای مهاجرت بوده است. اقبال^۴ و همکاران (2021) براساس داده‌های مأخوذ از نمونه‌ای از چین بر دستمزد کم در مبدأ و دستمزد زیاد در مقصد، فرصت‌های بیشتر و سبک زندگی بهتر به‌عنوان عوامل اصلی مهاجرت اشاره کرده‌اند و درنهایت میلوسی^۵ (2020) باتکیه بر داده‌های جهانی گالوپ (روی ۱۳۹ کشور) بر تحصیلات بالا، بیکاری، انتظارات منفی از چشم‌انداز اقتصادی و محرومیت مادی

⁴ Iqbal.

⁵ Milasi

¹ Czaika & Weisner

² Aryal et al.

³ Pourmehdi & El Abani

می‌شود. انگیزه اصلی، جست‌وجوی زندگی بهتر است. یافته‌های محقق منتظری (۱۳۹۸) روی گروهی از جوانان تهران نشان داد که آرزوها با سرمایه اقتصادی و فرهنگی افراد مرتبط است. افراد دارای سرمایه فرهنگی بالا، رؤیای تحصیل در خارج را دارند. اوتراچشنکو و پوپووا^۵ (۲۰۱۴) با مطالعه کشورهای اروپایی به این نتیجه رسیدند که نارضایتی از زندگی به‌طور چشمگیری تمایل به مهاجرت را افزایش می‌دهد. جمع‌بندی این مطالعات نشان می‌دهد که در ورای آمار و ارقام، مهاجرت تصمیمی شخصی و معنادار برای «جست‌وجوی زندگی بهتر» است که ریشه در مقایسه ذهنی و احساس نارضایتی از شرایط کنونی دارد.

در نهایت گروه پنجمی از مطالعات که به‌طور غیرمستقیم با آرزوی مهاجرت در ارتباط است، مطالعات درباره نیازهای انسانی است. مطالعه خواجه‌نوری و حاجیان (۱۳۹۴) روی دانش‌آموزان شهر شیراز نشان داد که بین نیازهای اجتماعی، ایمنی، احترام و خودشکوفایی با چگونگی گذران اوقات فراغت رابطه معنادار وجود دارد. همچنین یافته‌های مطالعه خواجه‌نوری و همکاران (۱۳۹۲) روی گروهی دیگر از دانش‌آموزان شهر شیراز حاکی از آن است که بین نیاز فیزیولوژیکی و نیاز به احترام با گذران اوقات فراغت رابطه وجود دارد. این مطالعات اگرچه در حوزه مهاجرت نیستند، پیشینه روشی ارزشمندی را برای پژوهش فراهم می‌کنند و نشان می‌دهند که چارچوب نظری «نیازهای انسانی» در پژوهش‌های اجتماعی ایران قابل‌اندازه‌گیری و کاربردی است. باوجود غنای مطالعات پیشین در شناسایی عوامل کلان اقتصادی، اجتماعی و جمعیتی مؤثر بر مهاجرت، یک خلأ نظری و روشی مشهود است. عمده پژوهش‌های موجود، انگیزه مهاجرت را به‌عنوان مفهومی کلی و یکپارچه در نظر گرفته‌اند که عمدتاً از عوامل بیرونی (نظیر بیکاری یا تورم) یا پیامدهای روانی این عوامل (نظیر نارضایتی یا امید کم) ناشی

داده‌های ملی ایران به این نتیجه رسیدند که میل به مهاجرت در بین مردان، افراد مجرد، جوانان، تحصیل‌کردگان دانشگاهی و ساکنان شهرهای بزرگ بیشتر است. سجادی و همکاران (۱۴۰۳) با استفاده از داده‌های برگرفته از دانشجویان کرمان به این نتیجه رسیدند که رابطه منفی بین امید به آینده و تمایل به مهاجرت وجود دارد. یافته‌های نوبخت و رستمی‌زاده (۱۴۰۲) از تحقیق روی جوانان ساکن بوشهر حاکی از آن است که تمایل به مهاجرت در مردان، متأهلان، افراد با خانواده پرجمعیت و دارای درآمد زیاد بیشتر است. نگیا^۱ (۲۰۱۹) در مطالعه‌ای کیفی - کمی روی گروهی از دانشجویان ویتنامی دریافت که جنسیت و طرز تفکر (آیندمنگر بودن) بر انگیزه‌های تصمیم‌گیری برای تحصیل در خارج از کشور اثرگذار است. میگالی و اسپیونونی^۲ (۲۰۱۸) با بررسی داده‌های جهانی گالوپ نتیجه گرفتند که جوان‌بودن، مردبودن، تحصیلات عالی و داشتن شبکه‌های خارج از کشور با آمادگی برای مهاجرت مرتبط است. یافته‌های این بخش نیم‌رخی جمعیتی - روان‌شناختی از متقاضیان مهاجرت را ترسیم می‌کند که نشان می‌دهد آنها عموماً جوان، تحصیل‌کرده، بلندپرواز و تا حدی دارای سرمایه اقتصادی یا اجتماعی هستند که به آینده وطن خود بدبین هستند.

چهارمین گروه از مطالعات با رویکرد کیفی و اکتشافی انجام شده است. این مطالعات به دنبال کشف لایه‌های عمیق‌تر و معنای ذهنی پدیده مهاجرت بوده که بیشتر در خارج از کشور انجام شده‌اند. مطالعه افضلی^۳ (۲۰۲۰) با رویکردی ترکیبی (کیفی - کمی) روی گروهی از کارآفرینان و دانشجویان ایرانی خارج از کشور نشان داد که بین فرار مغزها و مهاجرت دانشجویان با امید به آینده رابطه مثبت وجود دارد.

داکو گیکه^۴ (۲۰۱۶) با مطالعه گروهی از دانشجویان در کشور غنا به این نتیجه رسید که تصمیم به مهاجرت براساس مقایسه بین محدودیت‌ها در وطن و فرصت‌های خارج گرفته

⁴ Dako-Gyeke

⁵ Otrachshenko & Popova

¹ Nghia

² Migali & Scipioni

³ Афзали

می‌شود؛ اما این مطالعات کمتر به واکاوی خاستگاه درونی و روان‌شناختی این انگیزه‌ها پرداخته‌اند.

مطالعه حاضر با اتکا به چارچوب نظری قدرتمند و ریشه‌دار «نیازهای انسانی»، در پی پرکردن این خلأ است. این پژوهش استدلال می‌کند که آرزوی مهاجرت در بنیادی‌ترین سطح، بازتابی از تلاش فرد برای ارضای نیازهای اساسی و ذاتی اوست؛ نیازهایی که در جامعه مبدأ به‌طور کامل برآورده نمی‌شود؛ بنابراین، نوآوری اصلی این تحقیق در آن است که به‌جای تمرکز بر علائمی مانند نارضایتی اقتصادی، به سراغ علل ریشه‌ای می‌رود و مدلی جامع و قابل‌اندازه‌گیری ارائه می‌دهد که چگونه محرومیت از نیازهایی همچون احترام، امنیت، خودشکوفایی، پیوندجویی و مشارکت، آرزوی ترک وطن را در ذهن جوانان می‌پروراند. این رویکرد، درک ما را از پلیده مهاجرت از سطح تحلیل کلان به سطح خرد و روان‌شناختی عمق می‌بخشد و ابزاری برای سیاست‌گذاری‌های دقیق‌تر و انسان‌محورتر فراهم می‌کند. باوجوداین مطالعات، هیچ پژوهشی به‌صورت نظام‌مند و کمی، رابطه بین سطوح مختلف نیازهای انسانی براساس چارچوب‌های روان‌شناختی و آرزوی مهاجرت را در ایران بررسی نکرده است و این پژوهش قصد دارد این خلأ را پر کند.

چارچوب نظری و مرور پیشینه نظری

مقدمه‌ای بر چارچوب نظری

پدیده مهاجرت در طول تاریخ با جابه‌جایی انسان‌ها درهم تنیده شده است. در عصر مدرن و تحت تأثیر نظام دولت - ملت‌ها، اگرچه این جابه‌جایی‌ها تابع مقررات شده، عوامل بنیادین تحریک‌کننده آن، اعم از محیط‌زیستی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی، همواره در حال دگرگونی است (خواجه‌نوری، ۱۴۰۱). این پژوهش استدلال می‌کند که در بنیادی‌ترین سطح، «آرزوی مهاجرت» پاسخی انسانی به ارضانشدن نیازهاست. برای واکاوی این ایده، نظریه‌های مهاجرت با چارچوب‌های روان‌شناختی در حوزه انگیزش تلفیق شده است تا مدلی یکپارچه ارائه شود که توضیحی فراتر از تحلیل‌های کلان

اقتصادی و معطوف به محاسبات روان‌شناختی فرد ارائه دهد.

مبانی نظری آرزوی مهاجرت

تصمیم به مهاجرت پدیده‌ای یک‌سویه نیست و با چارچوب‌های نظری مختلفی قابل تحلیل است که تعامل «خواست» و «توانایی» را بررسی می‌کنند.

مدل آرزو - توانایی

چارچوبی است که توسط کارلینگ و شوئل^۱ (2018) برای درک تصمیمات مهاجرت طراحی شده است. این مدل تصمیم به مهاجرت را به دو بُعد مجزا تقسیم می‌کند: آرزو (تمایل به مهاجرت که از مقایسه‌های ذهنی و اهداف زندگی نشئت می‌گیرد) و توانایی (قابلیت عملی و قانونی برای انجام آن). یک آرزوی قوی در غیاب توانایی لازم به «بی‌حرکتی غیرارادی» می‌انجامد (Carling & Schewel, 2018). این چارچوب برای مطالعه حاضر حیاتی است؛ زیرا به محققان این پژوهش اجازه می‌دهد تا مؤلفه «آرزو» (متغیر وابسته اصلی) را مستقل از موانع ساختاری بررسی کنند.

چارچوب قابلیت‌ها - آرزوها

گسترشی بر مدل پیشین، دهاس^۲ (2021) مفاهیم «آزادی مثبت» (توانایی پیگیری خواسته‌ها) و «آزادی منفی» (رهایی از محدودیت‌ها) را ادغام می‌کند. آرزوها توسط اهداف ذهنی زندگی فرد و ادراک او از فرصت‌ها در کشور مبدأ و مقصد شکل می‌گیرد. قابلیت‌ها نیز توسط منابع اقتصادی، اجتماعی و حقوقی تعیین می‌شود. این چارچوب با اعطای «عاملیت» به فرد، مهاجرت را تابعی از دگرگونی اجتماعی گسترده‌تر می‌داند. این چارچوب، ساختاری قوی برای تحلیل چگونگی تأثیر ارضانشدن نیازهای انسانی بر شکل‌گیری آرزوها فراهم می‌کند (De Haas, 2021).

² De Haas

¹ Carling & Schewel

نظریه عوامل فشار _ کشش

این تئوری توسط لی^۱ (1996) برای درک الگوهای مهاجرت ایجاد شده است. این نظریه کلاسیک، عوامل مؤثر بر مهاجرت را به «عوامل فشار» (شرایط نامساعد کشور مبدأ مانند رکود اقتصادی، بی‌ثباتی سیاسی یا ناامنی) و «عوامل کشش» (ویژگی‌های مثبت مقصد مانند رفاه اقتصادی بهتر، امنیت و آزادی‌های بیشتر) تقسیم می‌کند. اگرچه این مدل برای بافتارسازی محیطی مفید است، محدودیت اصلی آن در نگاه به افراد به‌عنوان کنش‌پذیرانی است که تنها در برابر محرک‌های بیرونی واکنش نشان می‌دهند، نه عاملانی فعال که نیازهای روان‌شناختی درونی آن‌ها، این عوامل بیرونی را واسطه‌گری می‌کند (Lee, 1996).

نظریه سیستم‌های مهاجرت

این نظریه چندسطحی تأکید می‌کند که مهاجرت در درون نابرابری‌های کلان _ ساختاری (مانند شکاف اقتصادی جهانی)، میانه کارگزاران مهاجرت (مانند شبکه‌های مهاجرت، مؤسساتی همچون آژانس‌های استخدام، دایاسپورا^۲) و تصمیم‌گیری خرد (آرزوها و منابع فردی) جای گرفته است. این نظریه بر حلقه‌های بازخوردی تأکید دارد که طی آن، مهاجرت‌های پیشین، بافت اجتماعی و اطلاعاتی را برای آرزوهای مهاجرتی آینده تغییر می‌دهند. این نکته برای درک فرهنگ روبه‌رشد مهاجرت در میان جوانان ایرانی کلیدی است (Bakewell, 2014).

مبانی نظری نیازهای انسانی

نوآوری اصلی این پژوهش در به‌کارگیری نظریه‌های روان‌شناختی در حوزه انگیزش برای توضیح آرزوی مهاجرت است.

سلسله‌مراتب نیازهای مازلو^۳

مازلو (1943) سلسله‌مراتبی از نیازها را به تصویر می‌کشد که در آن برخی از نیازها بر دیگر نیازها ارجحیت دارند. این نیازها به هدایت و برانگیختگی رفتار انسان منجر می‌شود. نیازها شامل نیازهای فیزیولوژیک (بدنی یا زیستی)، نیازهای ایمنی، نیاز به تعلق‌پذیری و عشق، نیاز به احترام و نیاز به خودشکوفایی است. نیازهای فیزیولوژیک شامل نیاز به هوا، غذا، آب، استراحت و دیگر موارد است که لازمه تحقق نیازهای بالاتر، برآورده شدن این نیازها است. منظور از نیازهای ایمنی، دوری از خطرات، رنج‌ها و موارد لندومبار است؛ این نیاز پس از رفع نیازهای فیزیولوژیک می‌آید و بر نیازهای بعدی مقدم است. نیاز به تعلق‌پذیری و عشق از طریق صمیمیت با دوستان، همسر یا ارتباط اجتماعی در گروه برآورده می‌شود. نیاز به احترام به خود و دریافت تأیید و احترام از دیگران است. نیاز به خودشکوفایی عالی‌ترین نیاز است که درک حقایق و زیبایی را محقق می‌سازد و به بروز و ظهور استعدادها و ذوق منجر می‌شود. دستیابی به رشد در این مرحله وابسته به استعدادها و توانایی‌های فرد است (Maslow, 1943، به نقل از خواجه نوری، ۱۳۹۸). برخی از مطالعات خارجی باتکیه بر نظریه مازلو (1943) به مطالعه مهاجرت بین‌المللی پرداخته‌اند. برخی نیاز به امنیت را یکی از نیازهای مهم در جریان مهاجرت دانسته‌اند (Ezeagbanari, 2025; Radic et al., 2019; Dohlman et al., 2020). برخی نیاز به خودشکوفایی را در رابطه با مهاجرت بین‌المللی مطرح کرده‌اند (Dohlman et al., 2019; Johnson, 2016; Pop, 2022).

در تحولات بعدی در نظریه نیازها، مازلو (1943) وجود نیازهای دیگری را نیز پذیرفت که کاملاً با نظریه اصلی سازگار نبودند. این نیازها شامل نیاز به شناختن^۴، نیاز به زیبایی‌شناختی^۵ و خود _ تعالی^۶ است و این‌ها نیز سلسله‌مراتبی پدید می‌آورند که دانستن مقدم بر درک کردن

⁴ Cognitive.

⁵ Aesthetic.

⁶ Self-transcendence

¹ Lee

² Diaspora.

³ Maslow.

نظریه انتخاب گلاسر^۲

گلاسر (۱۴۰۰) پنج نیاز بنیادی و ذاتی را شناسایی می‌کند که همه رفتارها را هدایت می‌کنند: بقا، عشق و تعلق، قدرت، آزادی و لذت. او تأکید می‌کند که همه رفتارها هدفمند هستند؛ یعنی بهترین تلاش فرد برای کنترل محیط خود برای برآوردن این نیازها. ناکامی در ارضای این نیازها، به‌ویژه «قدرت» (دستیابی به موفقیت و احساس اهمیت) و «آزادی» (خودمختاری و حق انتخاب)، پیش‌بین قدرتمندی برای تمایل به جست‌وجوی محیطی جدید است و آن را به‌شدت با مطالعات مهاجرت مرتبط می‌سازد (گلاسر، ۱۴۰۰).

مدل شش نیاز انسانی رایبیز _ مادانز

این مدل چارچوبی مدرن برای درک محرک‌های انگیزشی ارائه می‌دهد. این مدل شش نیاز هسته‌ای را پیشنهاد می‌کند:

۱. قطعیت/اطمینان: نیاز به امنیت، ثبات و پیش‌بینی پذیری؛
۲. تنوع/عدم قطعیت: نیاز به تغییر، نوآوری و چالش؛
۳. اهمیت/شاخص بودن: نیاز به احساس مهم، منحصربه‌فرد و قابل احترام بودن؛
۴. عشق و تعلق: نیاز به احساس ارتباط و دوست داشته شدن توسط دیگران؛
۵. رشد: نیاز به توسعه مستمر عاطفی، فکری و معنوی؛
۶. مشارکت: نیاز به بخشیدن به دیگران و مشارکت در

چیزی فراتر از خود (Madanes, 2019; Robbins, 2001).

این چارچوب به‌طور استثنایی برای مطالعه حاضر مناسب است؛ زیرا محرک‌های ظریف روان‌شناختی همانند جست‌وجوی اهمیت و رشد را به‌خوبی استفاده می‌کند که مدل‌های کلان اقتصادی اغلب از قلم می‌اندازند.

چارچوب نظری

پژوهش حاضر این دو بدنه نظری را برای ساخت چارچوب مفهومی نوینی تلفیق می‌کند. از این رو آرزوی مهاجرت بهترین فهم را به‌عنوان تابعی از کمبود ادراک‌شده در ارضای نیازهای

است. مازلو (1943) سلسله‌مراتب اولیه و سلسله‌مراتب شناختی را به هم مرتبط می‌داند (Maslow, 1943)، به نقل از خواجه‌نوری، ۱۳۹۸؛ (Pop, 2022). نیازهای شناختی: این نیاز به خلاقیت و تخیل، دوراندیشی و آینده‌نگری، به کار بردن کنجکاو فکری، یافتن معانی، دستیابی به هماهنگی و هماهنگی شناختی محتوای دانش معتبر ... معطوف است. نیازهای زیبایی‌شناختی: این نیاز به زندگی در محاصره زیبایی در زندگی روزمره و داشتن یک زندگی زیبا مرتبط است. نیازهای خود - تعالی: نیاز به خوب بودن، وقف خود به دیگران، نوع‌دوست بودن و حتی نیاز به تجربیات عرفانی و غیره است.

وی در مراحل بعد پذیرفت که ترتیب سلسله‌مراتب نیازها، ترتیبی سفت و سخت نیست. این ترتیب با توجه به شرایط بیرونی و ویژگی‌های افراد، انعطاف‌پذیر است. برخی از افراد می‌توانند برآورده‌شدن نیازهای اساسی خود را فدای نیاز به ابراز خلاقیت خود کنند. همچنین او تأکید کرد که تعیین رفتار چندعاملی است. چندین یا همه نیازها در تعیین رفتار به‌طور هم‌زمان دخیل هستند (Pop, 2022). این مطالعه استدلال می‌کند که آرزوی مهاجرت، تبلور رفتاری از تلاش فرد برای جبران کسری در ارضای این نیازها، به‌ویژه در سطوح بالاتر (احترام و خودشکوفایی) است که اغلب در بافت کشور مبدأ سرکوب می‌شوند.

نظریه وجود، ارتباط و رشد آلدرفر

این نظریه را آلدرفر (1969) ارائه کرده و تصحیحی بر مدل مازلو است که نیازها را در سه گروه اصلی خلاصه می‌کند: وجودی (نیازهای فیزیولوژیک و ایمنی)، وابستگی (تعلق اجتماعی و احترام از سوی دیگران) و رشد (عزت‌نفس و خودشکوفایی). پیشرفت کلیدی آن، توجه به غیرخطی بودن فرایند است. ناکامی در ارضای یک نیاز سطح بالا می‌تواند به واپس‌روی و افزایش تمایل به ارضای یک نیاز سطح پایین‌تر منجر شود. این انعطاف، چشم‌اندازی پویاتر برای تحلیل فراهم می‌کند (Alderfer, 1969).

² Glasser.

¹ Existence, Relatedness, and Growth Theory (ERG).

مسائل مرتبط با کرامت، به رسمت شناختن و آزادی شخصی پردازند.

به‌عنوان نتیجه این بخش می‌توان گفت که مدل مفهومی‌ای وجود خواهد داشت که یک بخش آن سطح کلان است و در این مطالعه اندازه‌گیری نمی‌شود. این سطح کلان در واقع زمینه‌ساز است. عوامل فشار کلان، در کشور مبدأ (مانند تورم، بیکاری، بی‌ثباتی سیاسی، نابرابری اجتماعی و محدودیت‌های فرهنگی) قرار دارند. این عوامل به‌خودی‌خود توضیح‌دهنده کافی نیستند، بلکه فقط بستر را فراهم می‌کنند. مکانیسم واسطه یا هسته نظری از چارچوب، فرایندی روان‌شناختی در فرد است که این سطح کلان در وی پردازش می‌شود و به «کمبود ادراک‌شده» در ارضای نیازهای بنیادین منجر می‌شود. این همان مکانیسم درونی است که چارچوب تحقیق بر آن تأکید دارد. این کمبودها براساس مطالعات پیشین روی نیازهای انسانی و اجتماعی و مباحث بالا، ۲۱ نوع مشخص می‌شوند.

این کمبودهای ادراک‌شده، نیروی انگیزشی قوی ایجاد می‌کنند که تبلور شناختی آن، «آرزوی مهاجرت» (متغیر وابسته) است. این آرزو به‌عنوان میل به اصلاح کسری‌ها از طریق جست‌وجوی یک کشور مقصد ایدئال تصور شده تعریف می‌شود که در آن باور دارد این نیازها بهتر برآورده خواهد شد.

نتیجه‌گیری و کاربردی که می‌توان از مدل زیر داشت این است که نشان می‌دهد که با شناسایی و سنجش این کمبودهای خاص (به‌جای نگاه کلی به «عوامل اقتصادی»)، می‌توان بینش‌های ارزشمند برای سیاست‌گذاری ایجاد کرد. این بینش‌ها به سیاست‌گذاران این امکان را می‌دهد تا به‌جای مداخلات کلی، برنامه‌های هدفمند برای رفع کمبودهای واقعی در حوزه‌هایی مانند کرامت، فرصت‌های رشد و آزادی‌های شخصی طراحی کنند.

این مدل به‌خوبی نشان می‌دهد که چگونه چارچوب قابلیت - آرزو (De Haas, 2021) ساختار کلان را فراهم می‌کند و چگونه نظریه‌های نیازهای انسانی (مازلو، آلدرفر، و دیگران) مکانیسم‌های خرد محرک آن را توضیح می‌دهد.

بنیادین انسانی در بافت کشور مبدأ دارد. چارچوب قابلیت‌ها - آرزوها (De Haas, 2021) ساختار کلان را فراهم می‌کند و «آرزو» را به‌عنوان متغیر وابسته در مرکز آن قرار می‌دهد. سپس به واکاوی بنیان‌های خرد این آرزو پرداخته و استدلال شده است که این آرزو توسط نیروهای انگیزشی توصیف‌شده در نظریه‌های نیازهای انسانی مازلو (1943)، آلدرفر (1969)، گلاسر (۱۶۰۰)، رابینز (2001) و مادانز (2019) پیش برده می‌شود.

زمانی که افراد کمبود پایدار در نیازهای زیر درک می‌کنند:

- ایمنی و قطعیت (ناشی از ناامنی اقتصادی یا سیاسی)،
- اهمیت و احترام (فقدان به رسمیت شناختن، فرصت‌های محدود برای دستیابی)،
- رشد و خودشکوفایی (محدودیت در توسعه فکری یا حرفه‌ای)،

• آزادی (محدودیت در انتخاب‌های شخصی و حرفه‌ای) برانگیخته می‌شوند تا آرزوی مهاجرت کنند. این آرزو، تبلور شناختی انگیزه برای اصلاح این کسری‌ها از طریق جست‌وجوی محیطی (کشور مقصد) است که درک می‌شود این نیازها در آنجا (در مقایسه با مبدأ) راحت‌تر برآورده می‌شوند.

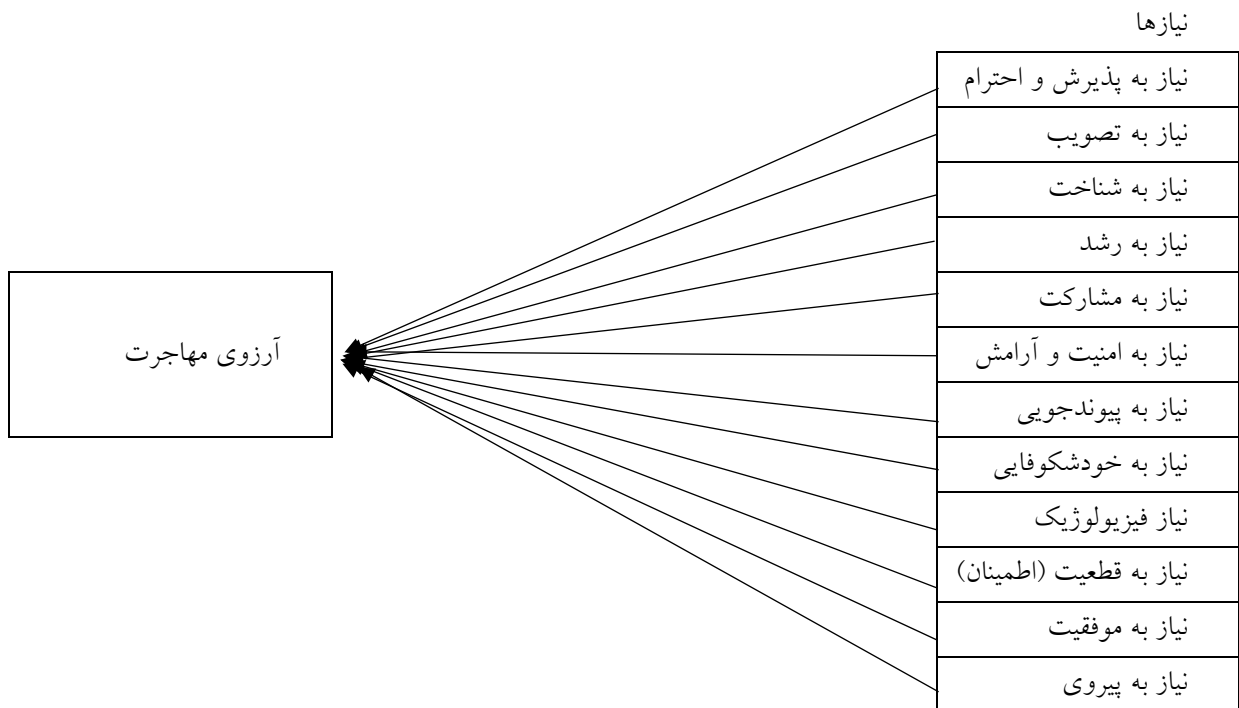
این مدل تلفیقی با موارد زیر به شکاف موجود در ادبیات پاسخ می‌دهد:

این چارچوب نظری از توصیف به سمت تبیین فراتر می‌رود و توضیح می‌دهد که چرا عوامل فشار کلان اقتصادی به آرزوی مهاجرت منجر می‌شود، با روشن کردن مکانیسم‌های روان‌شناختی درونی که آنها را فعال می‌کند. همچنین چارچوبی قابل‌اندازه‌گیری و عملیاتی از نیازهای انسانی مجزا (مانند احترام، امنیت و رشد) ارائه می‌دهد که امکان آزمون تجربی دقیق را فراهم می‌کند.

همچنین با شناسایی اینکه کدام نیازهای خاص به‌طور حادثری ارضا نشده‌اند، بینش‌های مرتبط با سیاست‌گذاری ارائه می‌دهد تا سیاست‌گذاران بتوانند مداخلات هدفمندی فراتر از اصلاحات اقتصادی گسترده طراحی کنند و به

موفقیت، ۲۰) نیاز به شناخت و ۲۱) نیاز به پیروی. برای هریک از نیازهای فوق ۴ گویه طراحی شد. در مرحله بعد با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی آنچه که در میدان تحقیق یافت شد، ۱۲ نیاز به دست آمد که بر مبنای آن مدل زیر تنظیم گردید.

براساس نظریات فوق و تحقیق پیشین ۲۱ نیاز مشخص شد که عبارت‌اند از: ۱) احترام، ۲) پذیرش، ۳) امنیت، ۴) عاطفه، ۵) تصویب، ۶) حمایت، ۷) راحتی، ۸) تشویق، ۹) توجه، ۱۰) خودشکوفایی، ۱۱) فیزیولوژیک، ۱۲) اهمیت، ۱۳) قدردانی، ۱۴) رشد، ۱۵) عشق (اتصال)، ۱۶) قطعیت (اطمینان)، ۱۷) عدم قطعیت (بلا تکلیفی)، ۱۸) مشارکت، ۱۹)

شکل ۱- مدل تحقیق

Fig 1- Research model

۵. به نظر می‌رسد بین نیاز به مشارکت و آرزوی مهاجرت رابطه منفی وجود دارد.
۶. بین نیاز به امنیت و آرامش با آرزوی مهاجرت رابطه منفی و معناداری وجود دارد.
۷. انتظار می‌رود بین نیاز به پیوندجویی و آرزوی مهاجرت رابطه معکوس وجود داشته باشد.
۸. نیاز به خودشکوفایی با آرزوی مهاجرت رابطه مثبت دارد.
۹. بین سطح نیازهای فیزیولوژیک و آرزوی مهاجرت رابطه مثبت معناداری پیش‌بینی می‌شود.

- براساس مدل نظری پژوهش، فرضیه‌های تحقیق به شرح زیر تدوین می‌شوند:
۱. بین نیاز به پذیرش و احترام با آرزوی مهاجرت رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.
 ۲. بین نیاز به تصویب (تأیید) از سوی دیگران با آرزوی مهاجرت رابطه منفی و معناداری وجود دارد.
 ۳. نیاز به شناخت، آرزوی مهاجرت را به صورت مثبت پیش‌بینی می‌کند.
 ۴. پیش‌بینی می‌شود بین نیاز به رشد و آرزوی مهاجرت رابطه مثبت وجود داشته باشد.

مرحله سوم: در هر ناحیه، ۲ محله (در مجموع ۴۴ محله) به صورت تصادفی انتخاب شد؛

مرحله چهارم: در هر محله با مراجعه به خانه‌ها، با فاصله هر ۵ خانه یک در میان، جوان ۲۹-۱۵ ساله به صورت تصادفی انتخاب و پرسشنامه برای آنها تکمیل شد. معیار ورود شامل رضایت آگاهانه و سن بین ۱۵ تا ۲۹ سال بود.

ابزار گردآوری داده‌ها و اعتباریابی

داده‌ها با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته جمع‌آوری شد که شامل دو بخش بود:

- **بخش اول:** اطلاعات دموگرافیک (سن، جنس، وضعیت تأهل، سطح تحصیلات و وضعیت اشتغال)؛
- **بخش دوم:** سؤالات مربوط به سازه‌های اصلی پژوهش.

الف- مقیاس آرزوی مهاجرت:

این مقیاس براساس چارچوب نظری «قابلیت - آرزو» (De Haas, 2021) و با مطالعه پیشینه موضوع طراحی شد. نسخه اولیه شامل ۱۹ گویه بود. پاسخ‌ها براساس مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای (از ۱= کاملاً مخالف تا ۵= کاملاً موافق) طراحی شد.

ب- مقیاس نیازهای انسانی:

این مقیاس با تلفیق نظریه‌های مازلو (1943)، آلدرفر (1969)، و به‌ویژه مدل شش نیاز رابینز - مادانز (2019/2001) طراحی گردید. در ابتدا ۷۴ گویه برای ۲۱ نیاز اولیه نوشته شد.

روایی^۲ و پایایی^۳:

روایی محتوا: پرسشنامه اولیه توسط تعدادی از متخصصان حوزه علوم اجتماعی (اساتید جامعه‌شناسی و روان‌شناسی) بررسی شد.

• **روایی سازه:** برای تعیین ساختار عاملی ابزار، از تحلیل عاملی اکتشافی با روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی (PCA) و

۱۰. بین نیاز به قطعیت (اطمینان) و آرزوی مهاجرت رابطه منفی وجود دارد.

۱۱. نیاز به موفقیت، آرزوی مهاجرت را به صورت مثبت پیش‌بینی می‌کند.

۱۲. بین نیاز به پیروی و آرزوی مهاجرت رابطه منفی و معناداری وجود دارد.

روش

این پژوهش از نوع توصیفی - تحلیلی است که با استفاده از روش پیمایش مقطعی^۱ انجام شد. این طرح به دلیل توانایی در جمع‌آوری داده‌ها از نمونه‌ای بزرگ و آزمون رولبط بین متغیرها (نیازهای انسانی و آرزوی مهاجرت) انتخاب گردید.

جامعه آماری، نمونه‌گیری و حجم نمونه

جامعه آماری: این مطالعه روی کلیه جوانان ۱۵ تا ۲۹ ساله ساکن شهر شیراز در سال ۱۴۰۲ انجام شد. بر طبق سالنامه آماری در سال ۱۳۹۵ در شهر شیراز تعداد این گروه سنی اعم از دختر و پسر برابر با ۳۸۷۲۳۸ بوده است.

• **حجم نمونه و روش محاسبه:** با استفاده از فرمول کوکران برای جامعه‌های نامحدود، با در نظر گرفتن احتمال خطای ۰/۰۵ (d=0/05)، سطح اطمینان ۹۵٪ (Z=1/96) و اریانس حداکثری (p=q=0/5)، حجم نمونه اولیه ۳۸۴ نفر محاسبه شد. برای پوشش دادن نرخ احتمالی عدم پاسخ‌گویی یا پرسشنامه‌های مخدوش، این حجم به ۴۰۰ نفر افزایش یافت.

• **روش نمونه‌گیری:** به دلیل پراکندگی جغرافیایی جامعه آماری، از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای استفاده شد:

مرحله اول: شهر شیراز به ۱۱ منطقه شهرداری تقسیم شد؛

مرحله دوم: از هر منطقه به صورت تصادفی، ۲ ناحیه (در مجموع ۲۲ ناحیه) انتخاب شد؛

⁴ Content Validity

⁵ Construct Validity.

¹ Cross-sectional Survey

² Validity

³ Reliability

چرخش واریماکس استفاده شد.

○ KMO و آزمون بارتلت: مقدار شاخص KMO برابر با ۰/۹۴۹ به دست آمد و آزمون کرویت بارتلت نیز در سطح $p < 0/001$ معنادار بود که نشان‌دهنده کفایت داده‌ها برای تحلیل عاملی است.

○ براساس معیار مقدار ویژه^۱ بزرگ‌تر از ۱ و همچنین حذف گویه‌هایی که بار عاملی کمتر از ۰/۴ داشتند یا بر بیش از یک عامل بار^۲ داشتند، ساختار نهایی شامل ۱۲ عامل (نیاز به پذیرش و احترام، تصویب، شناخت، رشد، مشارکت، امنیت و آرامش، پیوندجویی، خودشکوفایی، فیزیولوژیک، قطعیت، موفقیت و پیروی) و در مجموع ۷۴ گویه تأیید گردید. این ۱۲ عامل در مجموع ۶۸/۲۵٪ از واریانس کل را تبیین کردند. (بارهای عاملی دقیق در جدول پیوست ارائه شده است.)

• پایایی: پایایی داخلی هر یک از خرده‌مقیاس‌ها و کل پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شد که تمامی مقادیر بالای ۰/۷ بود (به جدول ۱ مراجعه کنید). همچنین از ضریب پایایی ترکیبی (CR) نیز استفاده شد که در تحلیل عاملی تأییدی محاسبه می‌شود. همچنین تمامی مقادیر بالای ۰/۷ بودند که نشان‌دهنده پایایی مطلوب ابزار است.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۶ انجام شد. از آمار توصیفی (فراوانی، میانگین و انحراف معیار) برای توصیف ویژگی‌های جمعیت‌شناختی استفاده گردید. برای آزمون فرضیه‌های پژوهش و بررسی رابطه بین متغیرها، از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد؛ علاوه بر این، برای پیش‌بینی آرزوی مهاجرت براساس مجموعه‌ای از نیازهای انسانی از رگرسیون خطی چندگانه به روش ENTER استفاده گردید. سطح

معناداری در تمامی آزمون‌ها ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

تعریف مفاهیم

آرزوی مهاجرت: به جاه‌طلبی‌ها، خواسته‌ها و اهداف زندگی شخصی افراد برای مهاجرت در جهت بهبود کیفیت زندگی خود که متأثر از فشارهای بیرونی است و نیز باتوجه به ابزارهای قانونی، مالی و اجتماعی در دسترس افراد شکل می‌گیرد و شامل آرزوهای ابزاری و ذاتی می‌شود. منظور از آرزوهای ابزاری استفاده از مهاجرت برای دستیابی به اهداف مدنظر فرد است. همچنین منظور از آرزوهای ذاتی استفاده از مهاجرت برای ارزش خود مهاجرت است (De Haas, 2021).

نیازهای انسانی: الزامات ضروری فرد در جهت بقا، رفاه و تحقق فردی است. رابینز (2001) و مادانز (2019) شش نیاز اساسی (نیاز به قطعیت، عدم قطعیت، اهمیت‌داشتن، ارتباط، رشد و مشارکت) را برای انسان برمی‌شمارند (Madanes, 2001; Robbins, 2019). گلاسر (۱۴۰۰) پنج نیاز اساسی (نیاز به بقا، عشق، آزادی، میل قدرت و تفریح) را برای انسان شناسایی می‌کند (گلاسر، ۱۴۰۰).

در این تحقیق برای پایایی ابزار از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. این ضرایب برای کلیه سازه‌های اصلی پژوهش در جدول ۱ ارائه شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، همه مقیاس‌ها از پایایی داخلی بسیار مطلوب و بالای ۰/۷ برخوردار هستند، به‌استثنای سه مقیاس پایانی (نیاز به قطعیت، موفقیت و پیروی) که ضرایبی در حدود ۰/۶۵ دارند. این سطح از پایایی، قابلیت اعتماد و دقت ابزار پژوهش را در سنجش سازه‌های پیچیده نظری (نیازهای انسانی و آرزوی مهاجرت) در جامعه نمونه مورد مطالعه تأیید می‌کند و امکان آزمون روابط بین متغیرها را فراهم می‌سازد.

² Cross-loading

¹ Eigenvalue.

جدول ۱- پایایی طیف‌های درون پژوهش

Table 1- Intra-study reliability of scales

مقدار آلفا	تعداد گویه	نام طیف
۰/۹۷۵	۱۹	آرزوی مهاجرت
۰/۹۴۵	۱۶	نیاز به پذیرش و احترام
۰/۹۲۸	۱۳	نیاز به تصویب
۰/۸۷۶	۸	نیاز به شناخت
۰/۹۰۲	۸	نیاز به رشد
۰/۸۶۶	۶	نیاز به مشارکت
۰/۸۶۴	۵	نیاز به امنیت و آرامش
۰/۸۰۴	۳	نیاز به پیوندجویی
۰/۷۷۳	۴	نیاز به خودشنکوفایی
۰/۷۷۹	۶	نیاز فیزیولوژیک
۰/۶۵	۳	نیاز به قطعیت (اطمینان)
۰/۶۵	۳	نیاز به موفقیت
۰/۶	۳	نیاز به پیروی

اعتبار ابزار سنجش

را نشان می‌دهد. مقدار KMO برابر ۰/۹۴۹ که بسیار نزدیک به ۱ است، نشان‌دهنده کفایت نمونه‌گیری و مناسب بودن داده‌ها برای تحلیل عاملی است. معناداری آزمون بارتلت ($p=۰/۰۰۰$) نیز وجود همبستگی کافی بین گویه‌ها را برای انجام تحلیل عاملی تأیید می‌کند. این نتایج مبنای آماری مناسبی برای استخراج عوامل زیربنایی سازه «نیازهای انسانی» فراهم می‌آورد.

برای اعتباریابی دو متغیر اصلی تحقیق، یعنی آرزوی مهاجرت و نیازهای انسانی، از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شده است. جدول ۲، نتایج آزمون‌های KMO و کرویت بارتلت برای ماتریس همبستگی داده‌های مربوط به گویه‌های نیازهای انسانی

جدول ۲- آزمون بارتلت برای تفکیک ماتریس عامل نیازهای انسانی

Table 2- Bartlett test for separating the human needs factor matrix

مقدار کایزمایر - اوکلین	۰/۹۴۹
آزمون بارتلت	۱۴۹۶۱/۴۲۲
درجه آزادی	۱۵۴۰
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰

جدول ۳، ساختار عاملی نهایی سازه «نیازهای انسانی» پس از انجام تحلیل عاملی اکتشافی را نشان می‌دهد. این تحلیل به استخراج ۱۲ عامل معنادار منجر شد که در مجموع ۶۸/۲۵٪ از واریانس کل سازه را تبیین می‌کنند. این عوامل که با نظریه‌های مازلو (1943)، آلدرفر (1969) و به‌ویژه مدل رابینز _ مادانز (2019/2001) همخوانی دارند، عبارت‌اند از: ۱) پذیرش و

احترام، ۲) تصویب، ۳) شناخت و موفقیت، ۴) رشد، ۵) مشارکت، ۶) امنیت و آرامش، ۷) پیوندجویی، ۸) خودشنکوفایی، ۹) فیزیولوژیک، ۱۰) قطعیت، ۱۱) موفقیت، و ۱۲) پیروی. بارهای عاملی بالا (عموماً بالای ۰/۵) نشان‌دهنده همبستگی قوی هر گویه با عامل مربوط است و روایی سازه ابزار را تأیید می‌کند.

جدول ۳- تحلیل عاملی نیازهای انسانی

Table 3- Factor analysis of human needs (continued)

بار عاملی	عامل سوم (شناخت و موفقیت)	بار عاملی	عامل دوم (نیاز به تصویب)	بار عاملی	عامل اول (نیاز به پذیرش و احترام)
۰/۷۳۹	مسئولیت‌م را مشتاقانه می‌پذیرم.	۰/۶۸۲	کارهایم مورد توجه دیگران باشد.	۰/۷۹۰	دیگران از من، نظرم را جویا شوند.
۰/۷۲۴	مسائل پیچیده‌تر را به مشکلات ساده‌تر ترجیح می‌دهم.	۰/۶۵۶	مردم رفتار خداپسندانه مرا تحسین کنند.	۰/۷۶۸	مردم مرا آن‌چنان‌که هستم، بپذیرند.
۰/۷۰۱	مشاهده برنامه‌های آموزشی را به سرگرمی ترجیح می‌دهم.	۰/۶۱۹	حتی با یک تکان دست، به من تبریک بگویند.	۰/۷۵۰	به من باور داشته باشند.
۰/۷۰۰	من درباره توانایی‌های ذهنیم، بسیار خوش‌بین هستم.	۰/۶۱۰	نزدیکانم بگویند که راه مرا می‌پسندند.	۰/۷۴۰	به‌خاطر خودم، از من قدردانی کنند.
۰/۶۸۹	من درباره اهدافم و چگونگی دستیابی به آنها فکر می‌کنم.	۰/۶۰۲	دیگران کارهایشان را به من بسپارند.	۰/۷۳۴	دیگران مرا به گرمی بپذیرند.
۰/۶۴۶	تا زمانی که کارم تمام نشود، رهاش نمی‌کنم.	۰/۵۹۷	زمانی که سخت کار می‌کنم، از من قدردانی کنند.	۰/۶۹۱	کسی به من بگوید که مرا دوست می‌دارد.
۰/۵۹۴	در مسائل مهم، از راهکارهای دیگران استفاده می‌کنم.	۰/۵۸۲	والدینم یا معلم‌ها کارم را تأیید کنند.	۰/۶۸۶	کسی نگرانی مرا درک کند.
۰/۵۸۲	برای موفقیت باید جا پای بزرگان گذاشت.	۰/۵۸۱	با نوازش از من مراقبت شود.	۰/۶۷۶	نیازهای مالی من تأمین شود.
-	-	۰/۵۶۴	شخصی، برایم دعا کند.	۰/۶۷۳	هنگام شکست، دیگران به من اطمینان دهند که هنوز دوستم دارند.
-	-	۰/۵۳۳	به فرد یا گروهی احساس تعلق داشته باشم.	۰/۶۵۲	برای دیگران ارزشمند و مهم باشم.
-	-	۰/۵۳۲	در میان اعضای گروه، فردیت من هم دیده شود.	۰/۵۶۵	دوستی به من توجه کرده و تشویق کند.
-	-	۰/۴۶۲	احساس کنم که بخشی از گروه هستم.	۰/۵۶۱	کسی وقتش را با من بگذراند.
-	-	۰/۴۳۵	هنگام خستگی کسی به من یاری برساند.	۰/۵۴۹	دیگران برای تلاش‌هایم، مرا تشویق کنند.
-	-	-	-	۰/۵۲۸	در تصمیم‌گیری‌های مرتبط با خودم، شرکت داده شوم.
-	-	-	-	۰/۴۹۱	کسی به‌دقت به حرف من گوش کند.
-	-	-	-	۰/۴۸۸	در سختی‌ها تنها نباشم.

جدول ۳- تحلیل عاملی نیازهای انسانی (دنباله)

Table 3- Factor analysis of human needs (continued)

بار عاملی	عامل ششم (امنیت و آرامش)	بار عاملی	عامل پنجم (مشارکت)	بار عاملی	عامل چهارم (نیاز به رشد)
۰/۸۴۴	فکر تغییرات مهم در زندگی (انتخاب رشته، ازدواج و ...)، مرا مضطرب می‌کند.	۰/۷۰۳	ورای قومیت، جنسیت، وضعیت اقتصادی و ... با عدالت با من برخورد شود.	۰/۷۳۹	ضعف‌های خودم را می‌پذیرم.
۰/۸۳۳	درباره هر چیزی که ممکن است خطرناک باشد، نگرانم.	۰/۶۴۵	تا آنجا که ممکن است در زندگی ثبات داشته باشم.	۰/۶۵۰	قدردان کسانی هستم که در مشکلات به من کمک می‌کنند.
۰/۸۳۱	گاهی اوقات نگران آینده هستم.	۰/۶۰۵	فرصت مشارکت در جامعه داشته باشم.	۰/۶۲۴	به توسعه طرح‌ها و ایده‌های جدید علاقه دارم.
۰/۷۸۳	من نگران خطرات هستم.	۰/۵۷۷	برای آموزش به دیگران، چیزهای جدید یاد بگیرم.	۰/۶۸۸	ما مأموریم که دنیا را جای بهتری بسازیم.
۰/۷۱۱	از تغییرات می‌ترسم.	۰/۵۴۳	نمونه‌ای برای دیگران باشم.	۰/۵۸۵	همیشه به دنبال تجربیات جدید هستم.
-	-	۰/۴۱۷	به من ایمان داشته باشند.	۰/۵۳۶	هر شکست یک تجربه یادگیری است.
-	-	-	-	۰/۵۳۲	مدام به دنبال بهبود در کارهایم هستم.
-	-	-	-	۰/۴۹۷	همیشه چیزی جدید برای یادگیری برای من وجود دارد.

جدول ۳- تحلیل عاملی نیازهای انسانی (دنباله)

Table 3- Factor analysis of human needs (continued)

بار عاملی	عامل نهم (فیزیولوژیک)	بار عاملی	عامل هشتم (خودشکوفایی)	بار عاملی	عامل هفتم (پیوندجویی)
۰/۷۸۵	خانه مناسبی داشته باشم.	۰/۷۲۷	کارکردن با گروه را بر تنها کارکردن ترجیح می‌دهم.	۰/۶۸۸	می‌دانم که چگونه با مردم ارتباط برقرار کنم.
۰/۷۸۴	در روز غذای کافی بخورم.	۰/۷۱۳	از انجام کارها به‌تنهایی لذت نمی‌برم.	۰/۶۸۷	در روابطم نیاز به شور و شوق دارم.
۰/۷۰۰	که از سلامت کافی برخوردار باشم.	۰/۷۰۵	لازم نیست که همیشه دیگران کارهایم را تأیید کنند.	۰/۶۸۵	در روابطم با دیگران در پی یکی شدن با آنها هستم.
۰/۶۸۰	بتوانم لباس جدیدی بخرم.	۰/۵۱۰	به آنچه که هستم، افتخار می‌کنم.	-	-
۰/۵۷۱	افکار و احساساتم را برای اطرافیانم بیان کنم.	-	-	-	-
۰/۵۴۴	در هر زمانی احساس راحتی کنم.	-	-	-	-

جدول ۳- تحلیل عاملی نیازهای انسانی (دنباله)

Table 3- Factor analysis of human needs (continued)

بار عاملی	عامل دوازدهم (پیروی)	بار عاملی	عامل یازدهم (موفقیت)	بار عاملی	عامل دهم (قطعیت)
۰/۸۰۹	برای رسیدن به موفقیت باید از روش‌های معمول استفاده کرد.	۰/۸۱۵	گاهی اوقات احساس می‌کنم که در کارهایی که باید انجام دهم، غرق شده‌ام.	۰/۸۳۲	خطر برای من هرگز هیجان‌انگیز نیست.
۰/۶۲۶	اگر چیزی که می‌خولم مرا گیج کند، رهاش می‌کنم.	۰/۷۷۶	برخی اوقات به دلیل اینکه کارهای نیک مرا نمی‌بینند، ناامید می‌شوم.	۰/۷۵۸	چیزهای قابل‌پیش‌بینی را دوست دارم.
۰/۵۶۴	معمولاً دوست ندارم که در اجرای وظایفم، ابتکار به خرج دهم.	۰/۵۳۷	هنگام انجام کار، نیاز به اظهارنظر دیگران دارم.	۰/۶۳۰	شخص ماجراجویی نیستم.

مقدار KMO برابر ۰/۹۷۲ بوده که نشان‌دهنده کفایت نمونه‌گیری فوق‌العاده برای تحلیل عاملی این سازه است. معناداری آزمون بارتلت ($p=۰/۰۰۰$) نیز وجود همبستگی بسیار قوی بین گویه‌ها را برای انجام تحلیل عاملی تأیید می‌کند.

برای بررسی اعتبار طیف آرزوی مهاجرت از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شده است (جدول ۴). جدول ۴، نتایج آزمون‌های KMO و کرویت بارتلت برای ماتریس همبستگی داده‌های مربوط به گویه‌های آرزوی مهاجرت را نشان می‌دهد.

جدول ۴- آزمون بارتلت برای تفکیک ماتریس عامل آرزوی مهاجرت

Table 4- Bartlett test for separation of the migration desire factor matrix

مقدار کایزمایر - اوکلین	۰/۹۷۲
آزمون بارتلت	۱۴۴۷۸/۸۳۲
درجه آزادی	۴۶۵
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰

جدول ۵، ساختار عاملی نهایی سازه «آرزوی مهاجرت» را نشان می‌دهد. تحلیل عاملی سه بُعد اصلی این سازه را آشکار کرد که در مجموع ۷۵/۶۶٪ از واریانس آن را توضیح می‌دهند: (۱) عامل اجتماعی - اقتصادی (شامل گویه‌های مربوط به دسترسی به خدمات بهتر، امنیت، شغل و مبارزه با فساد)، (۲) عامل احساس تعلق و وطن‌دوستی (شامل گویه‌های معکوس

که تمایل به ماندن و تعلق ملی را می‌سنجند) و (۳) عامل آمادگی برای مهاجرت (شامل گویه‌های مربوط به آزادی‌های فردی و عزم عملی برای ترک کشور). این ابعاد به‌خوبی چارچوب نظری «عوامل فشار - کشش» و «آرزو - توانایی» را منعکس می‌کند.

جدول ۵- تحلیل عاملی انگیزه مهاجرت

Table 5- Factor analysis of migration motivation

بار عاملی	عامل اول (اجتماعی - اقتصادی)	بار عاملی	عامل دوم (احساس تعلق و وطن دوستی)	بار عاملی	عامل سوم (آمادگی برای مهاجرت)
۰/۷۱۹	می‌خواهم به خدمات عمومی (مانند آموزش، بهداشت و ...) بهتری دسترسی داشته باشم.	۰/۸۴۸	هرکس در کشور خودش عزت دارد. (-)	۰/۷۱۹	می‌خواهم در جامعه‌ای زندگی کنم که آزادی فردی بیشتری داشته باشم.
۰/۷۰۷	این تنها گزینه برای من یا خانواده‌ام برای بهبود وضعیت مالی است.	۰/۸۴۵	مهاجرت از ایران کار درستی نیست. (-)	۰/۷۰۷	می‌خواهم در جامعه‌ای زندگی کنم که راحت‌تر فعالیت فرهنگی داشته باشم.
۰/۶۹۵	به دلیل وضعیت سلامتی خود، به خدمات بهداشتی بهتری نیاز دارم. می‌خواهم در محیط امن‌تری زندگی کنم.	۰/۸۴۵	ایران مثل مادر است. نباید مادرمان را ترک کنیم. (-)	۰/۶۹۵	اگر شرایط جور شود، مهاجرت می‌کنم.
۰/۸۰۸	می‌خواهم در محیطی زندگی کنم که مورد تبعیض قرار نگیرم.	۰/۸۳۴	هیچ‌جا مثل وطن نمی‌شود. (-)	۰/۸۰۸	اگر فرصت مهاجرت داشته باشم، می‌خواهم به‌طور دائم به کشور دیگری بروم.
۰/۷۹۸	می‌خواهم آینده شغلی بهتری داشته باشم.	۰/۸۳۴	باید بمانیم و وطنمان را بسازیم. (-)	۰/۷۹۸	اگر مدارک لازم را برای کار یا تحصیل در خارج داشته باشم، می‌روم.
۰/۷۹۳	می‌خواهم به فرصت‌های آموزشی بیشتری دسترسی داشته باشم.	۰/۸۱۸	هر کشوری که بروی، بیگانه به حساب می‌آیی. (-)	۰/۷۹۳	وقتی شرایط ایران را با خارج مقایسه می‌کنم، به خودم می‌گویم که برو.
۰/۷۹۲	می‌خواهم در جامعه‌ای کمتر فاسد زندگی کنم.	۰/۸۰۵	از ایران نمی‌روم و دیگران را هم تشویق به ماندن می‌کنم. (-)	-	-
۰/۷۷۹	می‌خواهم چیزهای جدیدی کشف کنم و فرهنگ‌های مختلف را تجربه کنم.	۰/۷۷۳	هنوز برای یک زندگی مناسب، در ایران فرصت هست. (-)	-	-
۰/۷۷۹	هدف من از مهاجرت رسیدن به محیطی آرام و بی‌دغدغه است.	۰/۸۲۳	بسیاری از کسانی که از ایران رفتند، زندگی‌شان از هم پاشیده است. (-)	-	-
۰/۷۵۷	می‌خواهم در جامعه‌ای بدون تنش زندگی کنم.	۰/۶۹۰	اگر فرصت مهاجرت هم داشته باشم، به هیچ کشوری به‌طور دائم مهاجرت نمی‌کنم. (-)	-	-
۰/۷۴۴	می‌خواهم با مهاجرت از ایران، در کنار خویشان و دوستانم زندگی کنم. می‌خواهم در محیطی زندگی کنم که فرصت‌های بیشتری برای مشارکت اجتماعی داشته باشم.	۰/۶۵۷	در خارج به‌سختی می‌توان پول درآمد و زندگی کرد. (-)	-	-
۰/۶۹۲	می‌خواهم در جامعه‌ای زندگی کنم که فرصت‌های بیشتری برای مشارکت اجتماعی داشته باشم.	۰/۶۱۴	اگر بتوانم در وطنم زندگی خوبی بسازم، مهاجرت نمی‌کنم. (-)	-	-
۰/۶۸۳	-	-	-	-	-

یافته‌های تحقیق

یافته‌های توصیفی

در پژوهش حاضر از میان ۴۰۰ نفر پاسخ‌گو بین سنین ۱۵ تا ۲۹ سال با میانگین ۲۳/۵۹، ۵۳/۴ درصد از پاسخ‌گویان مرد و ۴۶/۶ درصد زن بوده‌اند. از منظر وضعیت تأهل ۶۹/۱ درصد از پاسخ‌گویان مجرد، ۲۸/۷ درصد متأهل و ۲/۲ درصد نیز سایر موارد بوده‌اند. از نظر تحصیلی، ۳۸/۱ درصد از پاسخ‌گویان دارای مدرک لیسانس، ۲۴/۶ درصد از دارای مدرک دیپلم، دارای مدرک فوق‌دیپلم بوده‌اند و سایر درصدها نیز افراد ابتدایی، متوسطه و کارشناسی ارشد و بالاتر را شامل می‌شدند. به لحاظ وضعیت درآمدی ۴۹/۱ درصد پاسخ‌گویان درآمدی از خود نداشته، ۱۳/۹ درصد بین ۱ تا ۳ میلیون تومان درآمد داشته و گروه‌های درآمدی دیگر مابقی درصدها را به خود اختصاص داده‌اند.

یافته‌های استنباطی

جدول‌های ۶ و ۷، ضرایب همبستگی پیرسون بین ابعاد دوازده‌گانه نیازهای انسانی و آرزوی مهاجرت را نشان می‌دهد. به‌طورکلی، یافته‌ها از چارچوب نظری پژوهش حمایت می‌کنند (جدول‌های ۶ و ۷). نیازهایی که ارضای آنها در جامعه مبدأ با محدودیت مواجه است (مانند نیاز به پذیرش و احترام، فیزیولوژیک و خودشکوفایی)، با آرزوی مهاجرت رابطه مثبت و معناداری دارند. درمقابل، نیازهایی که ارضای آنها مستلزم ماندن و حفظ پیوندهای موجود است (مانند نیاز به امنیت و آرامش، پیروی و قطعیت)، با آرزوی مهاجرت رابطه منفی دارند. دو نیاز (رشد و موفقیت) رابطه معناداری نشان ندادند که می‌تواند ناشی از ابهام در تعریف عملیاتی یا چندوجهی بودن این مفاهیم باشد.

جدول ۶- رابطه بین نیازهای مختلف انسانی با آرزوی مهاجرت در بین پاسخ‌گویان

Table 6- Relationship between various human needs and desire to migrate among respondents

آرامش	موفقیت	نیاز به رشد	نیاز به شناخت و پذیرش و احترام	نیاز به تصویب	نیاز به مشارکت	نیاز به امنیت
۰/۱۹۹**	۰/۱۲۵*	۰/۱۳۹**	۰/۰۹۷	۰/۱۰۴*	-۰/۱۸۸**	

*p<0.05, **p<0.01

جدول ۷- رابطه بین نیازهای مختلف انسانی با آرزوی مهاجرت در بین پاسخ‌گویان (ادامه)

Table 7- Relationship between various human needs and desire to migrate among respondents (continued)

آرزوی مهاجرت	نیاز به پیوندجویی	نیاز به خودشکوفایی	نیاز فیزیولوژیک	نیاز به قطعیت	نیاز به موفقیت	نیاز به پیروی
۰/۱۱۴*	۰/۱۲۵*	۰/۲۳۳**	-۰/۱۱۰*	۰/۰۶۳	-۰/۱۳۰*	

*p<0.05, **p<0.01

جدول ۸، مدل رگرسیون نهایی برای پیش‌بینی آرزوی مهاجرت را نشان می‌دهد. ۱۰ متغیر از ۱۲ متغیر نیاز انسانی به ترتیب اهمیت وارد مدل شدند و درنهایت ۲۲/۳٪ از واریانس آرزوی مهاجرت را تبیین کردند. این مدل قدرت تبیین‌کنندگی درخور توجهی دارد و نشان می‌دهد که آرزوی مهاجرت صرفاً تصمیم اقتصادی نیست، بلکه تا حد زیادی تابعی از ارضانشدن نیازهای روان‌شناختی - اجتماعی عمیق‌تر است. جالب توجه

است که در مدل نهایی، علامت ضرایب استناداردا شده (بتا) برای برخی نیازها (مانند فیزیولوژیک، خودشکوفایی و پیوندجویی) منفی شد که نشان‌دهنده اثرات سرکوب‌کننده یا تعامل پیچیده‌تر این متغیرها در یک مدل چندمتغیره است و نیاز به واکاوی کیفی دارد. نیاز به امنیت و آرامش، قوی‌ترین پیش‌بین منفی و نیاز به پذیرش و احترام، قوی‌ترین پیش‌بین مثبت آرزوی مهاجرت بودند.

جدول ۸- متغیرهای وارد شده در معادله رگرسیون برای تبیین تغییرات آرزوی مهاجرت

Table 8- Variables entered into the regression equation to explain changes in immigration aspirations

Sig T	T	بتا	Sig F	مقدار F	R ² تعدیل شده	R ²	R	متغیر	مراحل ورود متغیرها
۰/۰۰۰	۴/۴۱	۰/۲۱۸	۰/۰۰۱	۱۱/۸۳	۰/۰۲۹	۰/۰۳۱	۰/۱۷۷	نیاز به امنیت و آرامش	اول
۰/۰۰۰	۳/۶۲	۰/۱۷۵	۰/۰۰۰	۱۱/۲۵	۰/۰۵۳	۰/۰۵۸	۰/۲۴۱	نیاز به پیروی	دوم
۰/۰۰۰	۳/۵۳	۰/۲۷۰	۰/۰۰۰	۱۰/۴۶	۰/۰۷۲	۰/۰۷۹	۰/۲۸۲	نیاز به رشد	سوم
۰/۰۱۷	-۲/۳۹	-۰/۱۹۳	۰/۰۰۰	۱۴/۶۹	۰/۱۳۰	۰/۱۳۹	۰/۳۷۳	نیاز فیزیولوژیک	چهارم
۰/۰۰۴	۲/۸۸	۰/۱۴۲	۰/۰۰۰	۱۳/۵۲	۰/۱۴۶	۰/۱۵۷	۰/۳۹۷	نیاز به قطعیت	پنجم
۰/۰۱۹	-۲/۳۶	-۰/۱۳۸	۰/۰۰۰	۱۲/۷۱	۰/۱۶۱	۰/۱۷۴	۰/۴۱۸	نیاز به خودشکوفایی	ششم
۰/۰۰۹	۲/۶۴	۰/۱۹۶	۰/۰۰۰	۱۱/۹۶	۰/۱۷۳	۰/۱۸۹	۰/۴۳۴	نیاز به مشارکت	هفتم
۰/۰۰۲	-۳/۲۰	۰/۳۱۸	۰/۰۰۰	۱۱/۳۱	۰/۱۸۴	۰/۲۰۱	۰/۴۴۹	پذیرش و احترام	هشتم
۰/۰۰۷	۲/۷۲	۰/۲۴۷	۰/۰۰۰	۱۰/۷۱	۰/۱۹۲	۰/۲۱۲	۰/۴۶۱	نیاز به تصویب	نهم
۰/۰۲۳	-۲/۲۸	-۰/۱۴۴	۰/۰۰۰	۱۰/۲۷	۰/۲۰۲	۰/۲۲۳	۰/۴۷۳	نیاز به پیوندجویی	دهم

بحث و نتیجه

مبدأ محدود ادراک می‌شود، مهاجرت به مثابه راهبردی برای جبران کمبودها معنا پیدا می‌کند. هم‌زمان، رابطه معکوس «امنیت/ قطعیت» با آرزوی مهاجرت، نقش نیازهای پایه و ایمنی را به عنوان وزنه‌های نگه‌دارنده تأیید می‌کند. هر قدر احساس ثبات و پیش‌بینی‌پذیری در مبدأ بالاتر باشد، میل به مخاطره‌پذیری جابه‌جایی کاهش می‌یابد (Maslow, 1943; Dohlman et al., 2019).

همچنین یافته‌ها همسو با نظریه وجود، ارتباط و رشد آلدرفر (1969) است: وی بیان می‌کند که ناکامی در سطح رشد می‌تواند به جست‌وجوی فرصت‌های جایگزین منجر شود (Alderfer, 1969). تغییر علامت برخی نیازها در رگرسیون (برای نمونه فیزیولوژیک) را می‌توان با همین منطبق توضیح داد: در حضور سایر نیازها، فشار معیشتی می‌تواند به ترجیح کوتاه‌مدت ثبات در مبدأ بینجامد. حتی اگر در همبستگی ساده به افزایش آرزوی مهاجرت گرایش داشته باشد.

مطالعه حاضر هم‌راستا با نظریه انتخاب گلامر (۱۴۰۰) و مدل شش‌نیاز رابینز - مادانز (2019/2001) است: شش نیاز رابینز-مادانز، قدرت، رشد و آزادی از محرک‌های اصلی حرکت به سمت مقصد جدی هستند (گلامر، ۱۴۰۰؛ Robbins, 2019; Madanes, 2001). ضرایب مثبت «اهمیت/ احترام/

پژوهش حاضر با تمرکز بر جوانان ۲۹-۱۵ ساله شهر شیراز نشان داد که آرزوی مهاجرت، صرفاً بازتاب محاسبات اقتصادی نیست، بلکه به‌طور معناداری با الگوهای کمبود در ارضای «نیازهای انسانی» پیوند دارد. در سطح همبستگی، نیازهایی مانند پذیرش و احترام، تصویب (تأیید) از سوی دیگران، شناخت و موفقیت، مشارکت، پیوندجویی، خودشکوفایی و فیزیولوژیک با آرزوی مهاجرت رابطه مثبت و معنادار داشتند؛ در حالی که امنیت و آرامش، قطعیت و پیروی به‌طور معکوس با آن مرتبط بودند. در مدل چندمتغیره نیز، ضمن حفظ قدرت تبیین درخور توجه، برخی ضرایب جهت‌گیری متفاوتی یافتند (برای نمونه فیزیولوژیک و خودشکوفایی با حضور سایر نیازها از همبستگی مثبت ساده به اثر منفی تغییر علامت دادند) که نشان‌دهنده کنش متقابل پیچیده نیازها در فرایند تصمیم‌سازی است.

یافته‌های پژوهش با مدل سلسله‌مراتب نیازهای مازلو (1943) سازگار است: یافته مثبت «پذیرش و احترام» و «شناخت» با آرزوی مهاجرت نشان می‌دهد که وقتی ارضای نیازهای سطوح بالاتر (احترام، خودشکوفایی/ شناخت) در

عامل اجتماعی - اقتصادی در سازه آرزو برجسته شد؛ اما افزون بر این، پژوهش نشان می‌دهد که این فشارها از مسیر نیازهای احترام/ شناخت/ رشد به آرزو ترجمه می‌شوند، نه صرفاً از حسابگری مالی.

از منظر سرمایه اجتماعی، یافته‌ها با پژوهش دهقان و همکاران (۱۴۰۰) و افشاری و همکاران (۱۳۹۹) در زمینه نقش احساس تعلق و امنیت اجتماعی در کاهش انگیزه مهاجرت همخوان است. همچنین در سطح بین‌المللی یافته‌ها مشابه مطالعات آریال و همکاران (2024)، نگیا (2019) و میگالی و اسپپونی (2018) است که جوانان، به‌ویژه تحصیل‌کردگان، در صورت ناکامی در دستیابی به احترام و فرصت رشد، علاقه‌مند به مهاجرت می‌شوند.

اضافه بر این، این مطالعه با پژوهش‌هایی همخوانی دارد که «تعلق/ آزادی» را کانونی یافته‌اند (عرب‌پور و موسوی، ۱۴۰۱؛ Albert & Barros, 2021). رولبط منفی «پیروی» و «قطعیت/ امنیت» با آرزو دیده شد و مؤلفه «احساس تعلق و وطن‌دوستی» در تحلیل عاملی آرزو ظاهر گردید؛ یعنی ضعف ادراک کرامت، مشارکت و آزادی‌های فردی می‌تواند میل به خروج را تشدید کند.

دلالت‌های سیاستی

تقویت مسیرهای رشد علمی و شغلی در داخل کشور برای تأمین نیاز به احترام و رشد؛

ایجاد فرصت‌های پژوهشی بین‌المللی درون‌زا با حفظ پژوهشگر در کشور؛ به‌عبارت‌دیگر پژوهش‌هایی که پیوند و همکاری بین‌المللی دارند (مثل همکاری با دانشگاه‌ها و استادان خارجی، پروژه‌های مشترک، استفاده از شبکه‌های علمی بین‌المللی)؛ اما پایه و مرکز اصلی آن داخل کشور است و باعث خروج دائم نیروی انسانی نمی‌شود؛

ایجاد فضای پیش‌بینی‌پذیر اقتصادی و اجتماعی برای پاسخ به نیاز امنیت و قطعیت؛

تقویت سازوکارهای مشارکت و شنیدن صدای جوانان برای افزایش احساس تعلق.

شناخت» نشان می‌دهد که نیاز به قدرت/ اهمیت و رشد (به معنای دیده‌شدن، فرصت تلاش مؤثر و پیشرفت) نقش پیشران در شکل‌گیری آرزو دارد و ضرایب منفی «قطعیت/ امنیت/ پیروی» بیانگر آن است که امنیت، پیش‌بینی‌پذیری و هم‌نوایی هنجاری به‌عنوان ترمزهای روانی - اجتماعی عمل می‌کنند؛ بدین ترتیب، الگوی مشاهده‌شده با منطق «توازن نیاز به قطعیت در برابر تنوع/ تغییر» در مدل رابینز - مادانز سازگار است.

علاوه‌براین، چارچوب «آرزو - توانایی» کارلینگ و شوئل (2018) و «قابلیت - آرزو» دهاس (2021) نشان می‌دهند که آرزو برای مهاجرت مستقل از توانایی واقعی انجام آن شکل می‌گیرد (Carling & Schewel, 2018; De Haas, 2021). یافته‌ها نشان می‌دهد که آرزو عمدتاً از فرایند روان‌شناختی کمبود ادراک‌شده در نیازهای احترام، شناخت و رشد مشتق می‌شود و عوامل فشار - کشش کلان (نامنی، تبعیض و فساد در برابر فرصت‌های آموزشی، شغلی و آزادی در مقصد) از خلال همین مکانیسم‌های نیازمحور بر ذهن فرد اثر می‌گذارند. این پژوهش نشان داد که بسیاری از جوانان، در صورت محدودیت تولدایی عملی، آرزوی مهاجرت را به‌عنوان سازوکاری برای دستیابی به احترام، رشد و آزادی مطرح می‌کنند. نظریه «سیستم‌های مهاجرت» نیز یادآور می‌شود که شبکه‌ها و فرهنگ مهاجرت می‌توانند ادراک قابلیت برآورده‌سازی این نیازها را در مقصد تقویت کند و به بازخوردهای تقویتی بینجامد.

نتایج پژوهش با مطالعات داخلی و خارجی هم‌سو است. پژوهش حاضر همانند پژوهش‌های رضایی و صادقی (۱۴۰۰)، سجادی و همکاران (۱۴۰۳) و پورمهدی و ال‌آبانی (2023)، نقش عوامل اجتماعی - اقتصادی و روان‌شناختی را در شکل‌گیری آرزوی مهاجرت جوانان برجسته می‌بیند. همچنین یافته‌های این پژوهش هم‌سو با نتایج علمی و پاسندی یساقی (۱۴۰۳) و میلوسی (2020) نشان می‌دهد که فشارهای اقتصادی از طریق تأثیر بر نیازهای روانی و اجتماعی به افزایش تمایل به مهاجرت منجر می‌شود. همچنین هم‌سو تر با مطالعاتی که تورم، بیکاری، عدم اطمینان و فساد را محرک می‌دانند،

محدودیت‌ها و پیشنهادها

نتایج این مطالعه به دلیل ماهیت مقطعی آن، امکان بیان رابطه علی را محدود می‌کند. همچنین تمرکز بر یک شهر ممکن است تعمیم نتایج را با محدودیت مواجه سازد. تحقیقات آینده می‌توانند با طراحی طولی و به‌کارگیری روش‌های کیفی، سازوکار تجربه نیازها و شکل‌گیری آرزوی مهاجرتی را عمیق‌تر بررسی کنند.

جمع‌بندی

نتایج پژوهش نشان داد که آرزوی مهاجرت جوانان ایرانی بیش از آنکه صرفاً اقتصادی باشد، ریشه در جست‌وجوی کرامت، احترام، امنیت روانی و فرصت رشد دارد؛ بنابراین، هرگونه سیاست‌گذاری مؤثر برای کاهش تمایل به مهاجرت، باید علاوه بر شاخص‌های اقتصادی به ارتقای تجربه زیسته جوانان در حوزه احترام، امنیت و فرصت‌های رشد توجه کند.

منابع فارسی

افشاری، ع.، معینی، س. ر.، و انصاری، ح. (۱۳۹۹). بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر گرایش جوانان تهرانی به مهاجرت خارج از کشور. *مطالعات راهبردی ورزش و جوانان*، ۱۹ (۴۷)، ۳۰-۹.
https://fasname.msy.gov.ir/article_357.html?lang=fa
 آسایش، ا.، کاظمی‌پور، ع.، و صدیقی، ب. (۱۳۹۸). سودای مهاجرت: میل به مهاجرت و تصویر ذهنی از غرب در تجربه دانشجوی-مهاجران ایرانی. *مطالعات فرهنگی و ارتباطات*، ۱۵ (۵۷)، ۸۳-۵۱.
https://www.jcsc.ir/article_38265.html
 خواجه‌نوری، ب. (۱۴۰۰). *نظریه‌های مهاجرت بین‌المللی*. طرح نو.
 خواجه‌نوری، ب. (۱۳۹۸). *نیازهای انسانی؛ نظریه‌ها و روش سنجش*. تیسنا.
 خواجه‌نوری، ب.، و حاجیان، ب. (۱۳۹۴). بررسی ارتباط بین متغیرهای زمینه‌ای و نیازهای انسانی با گذران اوقات فراغت (مورد مطالعه: دانش‌آموزان دختر دبیرستانی شهر شیراز). *علوم اجتماعی*، ۹ (۴)، ۵۸-۲۹.
<https://www.magiran.com/p1518886>
 خواجه‌نوری، ب.، حاجیان، ب.، و جمالی، م. (۱۳۹۲). بررسی رابطه بین نیازهای انسانی و گذران اوقات فراغت دانش‌آموزان دبیرستانی شهر شیراز. *اولین کنگره ملی اوقات فراغت و سبک زندگی جوانان*.
<https://www.sid.ir/paper/840172/fa>
 رضایی، م.، و صادقی، ر. (۱۴۰۰). سودای مهاجرت: تمایل ایرانی‌ها به مهاجرت و عوامل تعیین‌کننده آن. *پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر*، ۱۰ (۱۸)، ۶۲-۳۵.
<https://doi.org/10.22084/csr.2021.21216.1772>
 دهقان، ح.، صادقی، ا.، و کرمانی، م. (۱۴۰۰). بررسی تأثیر تعلق ملی بر گرایش به مهاجرت خارج از کشور. *پژوهش‌های جامعه‌شناسی*، ۱۵ (۲)، ۱۲۵-۹۷.
https://journals.iau.ir/article_684428.html
 سجادی، ح.، امیرکافی، م.، و گروسی، س. (۱۴۰۳). سرمایه اجتماعی، امید به آینده، و تمایل به مهاجرت بین‌المللی: مطالعه‌ای در میان دانشجویان دانشگاه‌های شهر کرمان. *تداوم و تغییر اجتماعی*، ۳ (۲)، ۴۱۱-۳۸۱.
<https://doi.org/10.22034/jscc.2024.21701.1126>
 عرب‌پور، ا.، و موسوی، م. (۱۴۰۱). مرور نظام‌مند و فراتحلیل کیفی مطالعات پژوهشی حوزه مهاجرت‌های بین‌المللی با رویکرد توسعه‌محور آماری‌تاسن. *توسعه اجتماعی*، ۱۷ (۲)، ۲۵۲-۲۰۹.
<https://doi.org/10.22055/qjssd.2023.36485.2387>
 علمی، ز.، و پاسندی یساقی، ف. (۱۴۰۳). عوامل مؤثر بر مهاجرت از ایران با تاکید بر تورم و بیکاری. *نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران*، ۱۹ (۳۸)، ۴۱۲-۳۶۷.
<https://doi.org/10.22034/jpai.2025.2026835.1345>
 گلاسر، و. (۱۴۰۰). *تئوری انتخاب* (سیدمحمد طهماسبی و حمید غلامی، مترجمان). آتیسنا.
 محقق منتظری، م. (۱۳۹۸). رابطه سرمایه‌های اقتصادی و اجتماعی با شکل‌گیری آرمان‌های اجتماعی در جوانان ساکن شهر تهران. *رفاه اجتماعی*، ۱۹ (۷۴)، ۲۸۶-۲۴۷.
<https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.17358191.1398.19.74.7.2>

- Ethnic and Migration Studies*, 44(6), 945-963. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2017.1384146>
- Castelli, F. (2018). Drivers of migration: Why do people move? *Journal of Travel Medicine*, 25(1), 1-7. <https://doi.org/10.1093/jtm/tay040>
- Czaika, M., & Weisner, Z. (2025). Migration aspirations and their realisation: A configurational driver analysis of 26 African and Asian research areas. *Comparative Migration Studies*, 13(8), 1-23. <https://doi.org/10.1186/s40878-025-00428-0>
- Dako-Gyeke, M. (2016). Exploring the migration intentions of Ghanaian youth: A qualitative study. *Journal of International Migration and Integration*, 17, 723-744. <https://doi.org/10.1007/s12134-015-0435-z>
- De Haas, H. (2021). A theory of migration: The aspirations-capabilities framework. *Comparative Migration Studies*, 9(8). <https://doi.org/10.1186/s40878-020-00210-4>
- Dehghan, H., Sadeghi, A., & Kermani, M. (2021). Investigating the impact of national belonging on the trend of emigration abroad. *Sociological Research*, 15(2), 97-125. [In Persian] https://journals.iau.ir/article_684428.html
- Dohlman, L., DiMeglio, M., Hajj, J., & Laudanski, K. (2019). Global brain drains: how can the Maslow theory of motivation improve our understanding of physician migration? *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(7), 1182. <https://doi.org/10.3390/ijerph16071182>
- Elmi, Z., & Pasandi-Yasaghi, F. (2025). Factors influencing emigration from Iran: The role of inflation and unemployment. *Population Association of Iran*, 19(38), 367-412. [In Persian] <https://doi.org/10.22034/jpai.2025.2026835.1345>
- Ezeagbanari, G. I. (2025). Insecurity and migration pattern in the contemporary Nigerian society. *ANSU Journal of Arts and Social Sciences*, 12(1), 72-96. <https://www.ajol.info/index.php/ajass/article/view/296545>
- Glasser, W. (2021). *Choice Theory* (M. Tahmasebi & H. Gholami, Trsns.). Atisa Publications. [In Persian]
- Guillen-Royo, M. (2014). Human needs. In A.C. Michalos (Ed.), *Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research* (pp. 3027-3030). Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-94-007-0753-5_1345
- Iran Migration Observatory (2022). An Overview of Iran Migration Outlook 2022. <https://en.imobs.ir/publication/show/57>
- Iqbal, K., Wang, Y., Khurshaid, K., Haroon Shah, M., & Sohaib, M. (2021). Current trend and determinants of intentions to migrate: Evidence from China. *SAGE Open*, 11(1). <https://doi.org/10.1177/21582440211001371>
- Johnson, R. E. (2016). *Using Maslow's Hierarchy of Needs to Identify Indicators of Potential Mass Migration Events*. Joint Forces Staff College. Defense Technical Information Center. <https://www.semanticscholar.org/paper/Using-Maslow%27s-Hierarchy-of-Needs-to-Identify-of->
- نویخت، ر.، و رستمعلی‌زاده، و. (۱۴۰۲). تعیین‌کننده‌های زمینه‌ای و ساختاری تمایل به مهاجرت از کشور در بین جوانان: مطالعه‌ای در شهر بوشهر. *نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران*، ۱۸ (۳۶)، ۲۶۵-۳۰۴. <https://doi.org/10.22034/jpai.2024.2020272.1324>

Refrence

- Afshari, A., Moini, S.R., & Ansari, H. (2020). A study on relationship between social capital and juveniles' tendency to migration. *Strategic Studies of Sports and Youth*, 19(47), 9-30. [In Persian] https://faslname.msy.gov.ir/article_357.html?lang=fa
- Afzali, M. (2020). Youth emigration and brain drain from Iran: Causes, trends, and directions. *Vestnik of Nizhny Novgorod University named after N.I. Lobachevsky. Series: Social Sciences*, (3), 59. <https://finance.snappay.ir/api/v1/web/credit/invoice/payment/callback/1d7ca7d9-219f-45f8-a6d7-0c902612d369?app-type=snappSuperAppNative>
- Albert, I., & Barros, S. (2021). The sense of belonging in the context of migration: Meanings and developmental trajectories. In B. Wagoner, B. A. Christensen, & C. Demuth (Eds), *Culture as Process* (pp. 211-222). Cham: Springer International Publishing. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-77892-7_19
- Alderfer, C. P. (1969). An empirical test of a new theory of human needs. *Organizational Behavior and Human Performance*, 4(2), 142-175. [https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/0030-5073\(69\)90004-X](https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/0030-5073(69)90004-X)
- Arabpour, E., & Mousavi, M. (2023). Systematic review and qualitative meta-analysis of research studies in the field of international migration with amartyasen development-oriented approac. *Quarterly Scientific Research Journal Social Development*, 17(2), 209-252. [In Persian] <https://doi.org/10.22055/qjssd.2023.36485.2387>
- Aryal, P., Karki, T. B., Mahat, D., & Neupane, D. (2024). Unravelling the motivations behind students' academic migrations in Nepal: A mixed-methods approach. *NPRC Journal of Multidisciplinary Research*, 1(1), 1-18. <https://www.researchgate.net/publication/383306750>
- Asayesh, A., Kazemipor, A., & Sedighi, B. (2020). Migration aspiration: The migration tendency and the image of the west among the Iranian student-Migrants. *Cultural Studies and cCommunication*, 15(57), 51-83. [In Persian] https://www.jcsc.ir/article_38265.html
- Bakewell, O. (2014). Relaunching migration systems. *Migration Studies*, 2(3), 300-318. <https://doi.org/10.1093/migration/mnt023>
- Carling, J., & Schewel, K. (2018). Revisiting aspiration and ability in international migration. *Journal of*

- youth to international migration: A study of contextual-structural determinants in Bushehr City. *Population Association of Iran*, 18(36), 265-304. [In Persian] <https://doi.org/10.22034/jpai.2024.2020272.1324>
- Nghia, T. L. H. (2019). Motivations for studying abroad and immigration intentions: The case of Vietnamese students. *Journal of International Students*, 9(3), 758-776. <https://doi.org/10.32674/jis.v0i0.731>
- Otrachshenko, V., & Popova, O. (2014). Life (dis)satisfaction and the intention to migrate: Evidence from Central and Eastern Europe. *The Journal of Socio-Economics*, 48, 40-49. <https://doi.org/10.1016/j.socec.2013.09.008>
- Pop, I. (2022). On the refugee needs: A holistic approach. *Journal of Identity and Migration Studies*, 16(2), 130-149. <https://www.proquest.com/openview/aff7e61463cbdf594d3279457117dee8/1?pq-origsite=gscholar&cbl=2030068>
- Radić, M. N., Lukež, A., & Grenko, A. (2020). Security as a determinant of migration. In *Economic and Social Development: Book of Proceedings* (pp. 1–10). Varazdin Development and Entrepreneurship Agency. <https://www.proquest.com/docview/2462680082?pq-origsite=primo&sourceype=Conference%20Papers%20&%20Proceedings>
- Rezaei, M., & Sadeghi, R. (2021). Migration aspiration of Iranians and its determinants. *Two Quarterly Journal of Contemporary Sociological Research*, 10(18), 35-62. [In Persian] <https://doi.org/10.22084/csr.2021.21216.1772>
- Robbins, T. (2001). *Awaken the Giant Within: How to Take Immediate Control of Your Mental, Emotional, Physical and Financial Life*. Free Press.
- Sajadi, H., Amirkafi, M., & Garousi, S. (2025). Social capital, hope for the future and the desire for international migration: A study among University Students in Kerman. *Journal of Social Continuity and Change*, 3(2), 381-411. [In Persian] <https://doi.org/10.22034/jscc.2024.21701.1126>
- Pourmehdi, M., & El Abani, S. (2023). Drivers of libyan students' desire for emigration: A cross-sectional study. *Migration and Development*, 12(2), 174-193. <https://doi.org/10.1177/21632324231205914>
- Wood, J. (2019). *More than 750 Million Worldwide Would Migrate if They Could*. Resources for Schools, Colleges & libraries.
- Johnson/1e17c3788207c729f753ccc4c5930fcb18761494
Khajenoori, B. (2020). *Human Needs; Theories and Measurement Methods*. Tisa Publications. [In Persian]
- Khajenoori, B., & Hajian, B. (2013). Investigating the relationship between contextual variables and human needs with leisure time spending (Case study: female high school students in Shiraz). *Quarterly Scientific-Research Journal of Social Sciences*, 9(4), 29-58. [In Persian] <https://www.magiran.com/paper/1518886>
- Khajenoori, B., Hajian, B., & Jamali, M. (2011). Investigating the relationship between human needs and leisure time spending among high school students in Shiraz. *1st National Congress of Youth Leisure and Lifestyle*, Shiraz, Iran. [In Persian] <https://www.sid.ir/paper/840172/fa>
- Khajenoori, B. (2022). *Theories of International Migration*. Tarhe No. [In Persian]
- Lee, E. S. (1966). A theory of migration. *Demography*, 3(1), 47-57. <https://doi.org/10.2307/2060063>
- Madanes, C. (2009). *Relationship Breakthrough: How to Create Outstanding Relationships in every Area of Your Life*. Rodale Books.
- Madsen, S. (2019). *The Power of Project Leadership: 7 Keys to Help You Transform from Project Manager to Project Leader*. Kogan Page Publishers. <https://www.koganpage.com/business-and-management/the-power-of-project-leadership-9780749493240>
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370–396. <https://doi.org/10.1037/h0054346>
- Mohaghegh-Montazeri, M. (2019). The relationship between economic and social capitals and the formation of social aspiration in the youth living in Tehran. *Refah Journal*, 19(74), 247-286. [In Persian] <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.17358191.1398.19.74.7.2>
- Migali, S., & Scipioni, M. (2018). *A Global Analysis of Intentions to Migrate*. European Commission. https://knowledge4policy.ec.europa.eu/publication/global-analysis-intentions-migrate_en
- Milasi, S. (2020). What drives youth's intention to migrate abroad? Evidence from International Survey Data. *IZA Journal of Development and Migration*, 11(1), 809-850. <https://doi.org/10.2478/izajodm-2020-0012>
- Nobakht, R., & Rostamalizadeh, V. (2023). Tendency of